

שערים למסכת עירובין

מושגי היסוד ועיקרי ההלכות של המסכת
לקראת תחילת לימודה ב'עמוד היומי'

מהדורה מיוחדת ללומדי 'העמוד היומי'

דרשו'ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יו"ל ע"י 'דרשו' ה' ועוזו'

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

תלמוד בבלי ופירוש 'שפה ברורה' בהוצאת 'עוז והדר'

הפצה וכתובת להערות בחו"ל:

Dirshu – US Office
911 E. County Line Rd
Suite 205
Lakewood, New Jersey 08701
1-888-5DIRSHU
info@dirshunj.org

הפצה בישראל:

'דרשו' 02-5609000
ת.ד. 39061 ירושלים

כתובת להערות:

לת"ד 39061 ירושלים
או לפקס 02-6540269

© כל הזכויות שמורות

תלמוד בבלי וביאור שפה ברורה - ל'עוז והדר'

ביאור 'עיון העמוד' - לארגון 'דרשו' ה' ועוזו'

אין להעתיק או לצלם או לאכסן מידע זה בכל אמצעי ללא רשות מפורטת מבעלי הזכויות

עימוד: גיוון

כריכה ושערים: סטודיו s מקובר 02-5710540

מכתב עוז

ממרן רבינו גאון ישראל

רבי דב לנדו שליט"א

לרגל תחילת לימוד מסכת עירובין

במסגרת 'העמוד היומי'

בס"ד

מה חשוב הדבר ונצרך מאד לימוד מסכת עירובין המסכת כולה כסדרה לפי סדר העמוד היומי, וגם אלו שלמדו ועסקו במסכת זו, חשוב הדבר שילמדו גם הם וישתתפו בלימוד הכללי הזה. ויחד עם זה חשובה מאד הוצאת גליונות חדושים והלכות שנתחדשו ויתחדשו על סדר לימודם, ויגדיל תורה ויאדיר.

בברכה נאמנה

מוצש"ק פ' תולדות

אדר"ח כסלו תשפ"ה

רס

מה חשוב הדבר ונצרך מאד לימוד מסכת עירובין המסכת כולה כסדרה לפי סדר העמוד היומי, וגם אלו שלמדו ועסקו במסכת זו, חשוב הדבר שילמדו גם הם וישתתפו בלימוד הכללי הזה. ויחד עם זה חשובה מאד הוצאת גליונות חדושים והלכות שנתחדשו ויתחדשו על סדר לימודם, ויגדיל תורה ויאדיר.

מחפץ פ' ואלו כלה
מחפץ כלה ואלו כלה

ואלו המעלות

שיתעלה בהם הלומד בקונטרס 'עיון העמוד'

קונטרס עיון העמוד - נותן ללומד את האפשרות ללמוד את המסכת ברובד נוסף של הבנה כאשר לצד עמוד הגמרא מופיע באור הפשט מתמצית דברי הראשונים והאחרונים המבארים את פשט דברי הגמרא.

קונטרס עיון העמוד - מביא ללומד את הבנת הפשט מדברי הראשונים והאחרונים, בלשון קולחת בהירה ומתומצתת, כאשר הבאור מתמקד בהבנת וביאור הפשט ללא תוספת קושיות או נידונים שלא שייכים לביאור הפשט עצמו.

קונטרס עיון העמוד - מוגש ללומד במקביל לעמוד הגמרא, וכהמשך לציטוט דברי הגמרא עליהם נסוב הביאור, למען ירוץ הלומד בלימוד הגמרא בשילוב הבנת הפשט.

קונטרס עיון העמוד - מביא בכל נדון בגמרא ובסוגיא שיש בו הכרעה להלכה, את פסיקת ההלכה כפי שנפסק בשו"ע ברמ"א ובמשנה ברורה, כדי לקרב את הלומד להבנת השמעתתא אליבא דהלכתא.

קונטרס עיון העמוד - מובא בסופו באור 'שפה ברורה' מבית 'עוז והדר', שהוא ביאור מילולי של כל דברי הגמרא, דבר דבור על אופנו בשפה ברורה ובהירה להקל לב הלומד.

שאו שערים ראשיכם

נודה ה' בכל לבב ונכבדה שמו לעולם כי גדול חסדו עלינו, וזיכנו יחד עם רבבות אלפי ישראל לסיים מסכת שבת בסדר 'העמוד היומי' בתלמוד בבלי, ולעמוד היום הזה בגילת ורנן בשערי מסכת עירובין, מוכנים ומזומנים לבוא בחדריה, להבין גדרי יסודותיה ולהשכיל בעמקי הלכותיה.

וכשרה היא העת להודות על העבר, אשר זכינו בסיעתא דשמיא מופלאה להתייסדותו של לימוד 'העמוד היומי' בכל תפוצות ישראל, בברכתם ובעידודם של רבותינו מאורינו גדולי התורה והחסידות שליט"א, והיתה ראשיתו מצער, מתוך קושי וצער, בימים קשים של מהומה ומבוכה בתחילת המאורעות בארץ הקודש, אבל דוקא משום כך - ישגא מאד, כאשר אלפי אלפים לבשו עוז ובהתלהבות אש קודש החלו ללמוד את 'העמוד היומי' בתלמוד בבלי, והלכו מחיל אל חיל בכמות ובאיכות, הן בהקמת חבורות של לומדים והן בהקמת מקומות מבחן חדשים, ועינינו רואות ושמחות בשמחת התורה, כאשר החזון הגדול הופך בתוך חודשים אחדים לנחלת הכלל, נחלה ומנוחה כשמש לו זרחה, שמש צדקה ומרפא בכנפיה, לחזק ולרומם את לבבות אחינו בית ישראל באהבתה ובחכמתה של תורה, הוד והדר לפנייה, עוז וחדוה במקומה.

וכאשר עומדים עתה כל אנשי החיל אשר נשא לבם אותם להתחיל מסכת עירובין, מן הקשות שבמסכתות, ראינו לנכון להכין לפנייהם הדרך, לשאת ראשי שערים ולתקן פתחי מבואות, להיות לעזר לכל הנכנסים לטרקלין, למען יוכלו להעמיק בסוגיותיה ולברר מקחה בבהירות וביסודיות, ולקנות בה קנין של ממש, קנין נצח בזה ובבא.

ואנו תפילה ממעמקי הלב, בעדנו ובעד כל לומדי 'העמוד היומי' - כשם שזכינו לסיים מסכת שבת, כן נזכה להתחיל מסכת עירובין ולסיימה, בעמל וביגיעה להבין ולהשכיל, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתנו באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, יעמוד לנו ולזרענו, שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע עד עולם, אכ"ר.

שערים למסכת עירובין

מסכת עירובין עוסקת בעיקר בדיני טלטול והוצאה בשבת מרשות לרשות. איסור הוצאה הוא אחת מל"ט אבות מלאכות שבתורה¹, וחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. המקור לאיסור הוצאה נלמד² מהפסוק "ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא"³ – שמשה רבנו היה במחנה לוי שהוא רשות הרבים וציוה לישראל שלא להביא ממחנה ישראל שהוא רשות היחיד לרשות הרבים. לשיטת תוס'⁴ ועוד ראשונים ישנו מקור נוסף לאיסור הוצאה, מהפסוק "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"⁵, שהכוונה לא להוציא ממקומו שהוא רשות היחיד לרשות הרבים, וכיון שהוצאה היא מלאכה גרועה⁶, לכך צריך שני פסוקים, גם על איסור הוצאה מרשות הרבים לרשות היחיד וגם על איסור הכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים.

דיני הרשויות

וכן להכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, וכמו כן אסור להעביר ארבע אמות ברשות הרבים⁷. וחכמים הוסיפו לאסור להוציא מכרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים⁸, וכן להכניס לכרמלית מרשות היחיד או מרשות הרבים,

ארבע רשויות שבת

ארבע רשויות נאמרו לענין איסור מלאכת הוצאה – רשות היחיד, רשות הרבים, כרמלית, ומקום פטור, וכדלהלן. מן התורה אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים,

1. כמבואר במשנה שבת עג, א.
2. שבת צו, ב.
3. שמות לו, ו.
4. יז, ב.
5. שם טז, כט.
6. וביארו תוס' (שבת ב, א ד"ה פשט בעה"ב) שהיא מלאכה גרועה כיון שמסבירא אין הבדל בין אם מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או שמוציא מרשות היחיד לרשות היחיד.
7. שבת ו, א.
8. ובטעם הדבר פירש רש"י (שבת שם), שכיון שהיא דומה קצת לרשות הרבים בכך שאין לה מחיצות, ומאידך גיסא דומה קצת לרשות היחיד בכך שאינה מיועדת להילוך הרבים, אסרו חכמים להוציא ולהכניס מרשות היחיד ומרשות הרבים אליה וממנה, גזירה שמא יוציא מרשות הרבים לרשות היחיד. אך מן התורה אין חילוק בין כרמלית למקום פטור, וכל כרמלית דינה כמקום פטור.

די בשלש מחיצות שלמות או בשתי מחיצות ולחי [ורק מדרבנן הצריכו תיקון ברוח רביעית], ויש שהכריעו בין השיטות¹⁵, שבאופן שברוח רביעית הרשות פרוצה לרשות הרבים, מן התורה צריך מחיצה [או לחי] גם ברוח רביעית, אולם באופן שהיא פרוצה לכרמלית, די בשלש מחיצות להחשיבה לרשות היחיד.

האור שמעל רשות היחיד ועד לרקיע, דינו כרשות היחיד¹⁶.

רשות הרבים

מקום שרבים מהלכים בו¹⁷, כסרטיא¹⁸ [מסילה שהולכים בה מעיר לעיר], ופליטא [רחבה של עיר ששם מתקבצים לסחורה], ומבואות המפולשין. כדי שיהיה המקום נחשב רשות הרבים צריך שיתקיימו בו כמה תנאים: א. שיהיה רוחבו שש עשרה אמה¹⁹. ב. שלא

וכן להעביר בכרמלית ארבע אמות⁹. ואילו מקום פטור, מותר אף מדרבנן להוציא אליו משאר הרשויות, וכן להכניס ממנו אליהן.

רשות היחיד

מקום ששטחו לפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, המוקף במחיצות הגבוהות לפחות עשרה טפחים, ואין הבדל אם השטח הוא בקרקע עצמה או עמוד מעל הקרקע בשיעור שטח זה¹⁰. וכמו כן אין הבדל בין אם המחיצות הן בגובה הרשות, או שהן מתחת לרשות כגון תל הגבוה עשרה טפחים, שנחשב לרשות היחיד מדין 'גוד אסיק'¹¹.

ונחלקו התנאים¹² מכמה רוחות צריך להקיף במחיצות כדי שהשטח יחשב לרשות היחיד מן התורה, ולהלכה י"א¹³ שצריך ארבע מחיצות, אך מועילות גם שלש מחיצות שלמות ולחי ברוח רביעית, וי"א¹⁴ שמן התורה

9. שו"ע או"ח שמו, ב.

10. שו"ע שם שמה, ב.

11. פירש רש"י (פט, א ד"ה כולי עלמא) "משוך והעלה", שמחיצות התל נמשכות ועולות למעלה, וכאילו מקיפות גם את כל השטח שמעל התל. ובחי' רבנו חיים הלוי (סוכה ד, יא) כתב, שאין הטעם משום 'גוד אסיק', אלא שמחיצות התל מבדילות את ראש התל מהרשות שבצדדיו.

12. להלן יא, ב נחלקו אם צריך שלש או ארבע, ובנוסף מצינו את דעת ר' יהודה (להלן כב, א) שיתכן שכבר בשתי מחיצות נחשב לרשות היחיד, וראה בדברינו שם.

13. כך היא דעת הרמב"ם (שבת יז, ט) ורבנו חננאל (יב, ב).

14. כך היא דעת רוב הפוסקים, רש"י (שם ד"ה לחי) [והרש"ש העיר שלכאורה סותר דבריו בשבת נו, ב ד"ה קמ"ט], תוס' (יב, ב ד"ה איתיביה), ראב"ד (בהשגות על הרמב"ם שם), ועוד.

15. ביאה"ל שסג, א ד"ה אסרו.

16. שבת ז, א.

17. אולם אם השטח הוא פרטי ואינו שייך לרבים, ורק נתן רשות לרבים לעבור שם, דעת הרמב"ן (נט, א) שאין דינו כרשות הרבים. וראה בביאורנו להלן כב, ב ד"ה מעלות ומורדות.

18. שבת ו, א ופ"י רש"י שם.

19. רש"י (ו, א ד"ה ר"ה, ע"פ שבת צט, א), שתנאי רשות הרבים למדים מדגלי מדבר [-הילוכו של מחנה הלויים (ראה לעיל בתחילת ההקדמה) בין הדגלים במדבר], ומקום הילוך העגלות היה ברוחב ט"ז אמה. ודעת הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות תחילת שער ג) והטור (סי' שמה) והח"י אדם (שבת כלל מט ס"א), שגם אורך רשות הרבים צריך להיות לפחות ט"ז אמה.

אזיר רשות הרבים הוא רק עד גובה עשרה טפחים, ומשם ואילך עד לרקיע דינו כמקום פטור.³⁰

כרמלית

מקום ששטחו לפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, אך אינו רשות היחיד כיון שאין לו מחיצות, וגם אינו רשות הרבים כיון שאינו מקום הילוך לרבים ואינו דומה לדגלי מדבר³¹ [ראה לעיל בתחילת ההקדמה]³², גזרו בו רבנן איסור הוצאה שמא יבואו לטלטל מרשות היחיד לרשות הרבים.

המקומות הנכללים בדין זה הם ים ובקעה [-מישור רחב של שדות זרועות וכדומה]³³,

יהיה מקורה²⁰. ג. שלא יהיה מוקף במחיצות. ואף אם הוא מוקף מחיצות, אם יש שם דרך המפולשת משער לשער כשהשערים מכוונים זה כנגד זה²¹ יש לדרך זו דין רשות הרבים²², ואף כל הרחוב והשוק המתרחבים מכנגד הפילוש דינם כרשות הרבים²³. ד. שיהיו בה שישים ריבוא בני אדם²⁴, בדומה למחנה ישראל במדבר שהיו בו שישים ריבוא²⁵. ורבים מהראשונים סוברים שגם אם אין בה שישים ריבוא נחשבת רשות הרבים²⁶, ולהלכה אף שאין למחות ביד המקילים שאם אין בה שישים ריבוא אינה נחשבת רשות הרבים, שיש להם על מי לסמוך, מכל מקום בעל נפש יחמיר לעצמו²⁷.

תיקון רשות הרבים במחיצות כדי שתיחשב רשות היחיד, הוא רק ע"י דלתות²⁸ הננעלות בלילה²⁹.

20. שבת צח, א, כיון שדגלי מדבר לא היו מקורים.
21. בדומה לדגלי מדבר, ע"פ רש"י (שם), ולפי הגירסא ברש"י 'או', משמע שאם אין שם חומה, נחשב רשות הרבים גם אם אינו מפולש. וכ"כ עוד ראשונים.
22. ודרך ששני ראשיה רחבים ט"ז אמה, המפולשת לאורך רשות הרבים משער לשער, אך היא מתקצרת באמצעה, הביא השו"ע (או"ח שמה, ח) ש"א שג"כ דינה כרשות הרבים, ובתנאי שרוחבה יהיה לפחות י"ג אמה ושליש, והשעה"צ (שם, כט) הביא ש"א שדי אם רוחבה הוא עשר אמות.
23. ביאה"ל שמה, ז ד"ה אם הם.
24. ולשון השו"ע (או"ח שמה, ז) שצריך שיעברו בה שישים ריבוא **בכל יום**, אך כתב המשנ"ב (סי"ק כד) שחיפש בכל הראשונים ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהיו מצויים שם שישים ריבוא. וראה מה שכתבנו במשנ"ב מהדו' דרשו שם, ובביאה"ל שם מה שפירש בדברי הריטב"א.
25. רש"י ו, א ד"ה ר"ה; ו, ב ד"ה ירושלים; נט, א ד"ה עיר, תוס' ו, א ד"ה כיצד.
26. רמב"ן וריטב"א נט, א. ב"י או"ח שמה ד"ה ורשות, בדעת הרמב"ם (שבת יד, א), והביאה"ל (שמה, ז ד"ה שאין) הביא את שיטות הראשונים בהרחבה.
27. משנ"ב שמה, כג, ביאה"ל שסד, ב ד"ה ואחר.
28. ודעת החזו"א (או"ח עח) שאין דלתות מתירות אלא א"כ יש בהם גם צורת הפתח.
29. גמ' ו, א-ב, וכדעה ראשונה בשו"ע (או"ח שסד, ב, ומשני"ב שם, ח). וראה ביאה"ל שם (ד"ה ואחר) שיישב את מנהג העולם שמסתפקים בצורת הפתח ברשות הרבים.
30. גמ' שבת ז, א.
31. וכתב הרמ"א (או"ח שמה, א) שלכך נקרא שמו כרמלית, רך מל, לא לח ולא יבש אלא בינוני. רש"י (שבת ג, ב) פירש שהוא לשון יערו וכרמלו, מקום שאינו הילוך לרבים, וגם לא עשוי לתשמיש היחיד.
32. רש"י שם ו, א.
33. גמ' שם ו, א, שו"ע או"ח שמה, יד.

מקום פטור

מקום שאין בו רוחב ארבעה טפחים ואפילו ארוך אלף אמה, וגבוה יותר משלשה טפחים ואפילו עד לרקיע, וכן חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועמוק יותר משלשה³⁴, שכיון ששטחו קטן לא גזרו רבנן בו איסור הוצאה. וכמו כן אויר שמעל עשרה טפחים ברשות הרבים או בכרמלית, דינו כמקום פטור.

כיון שאינם עשויים להילוך תדיר, וכן צידי רשות הרבים, וקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים³⁴. בדין כרמלית נכללים גם מקומות שמהתורה הם רשות היחיד אך רבנן גזרו שיהא דינם ככרמלית, כגון שטח שגודלו יותר מבית סאתיים שמוקף במחיצות אך לא לשם דירה, כמו גינה וכיו"ב³⁵.

■

■ ■ ■

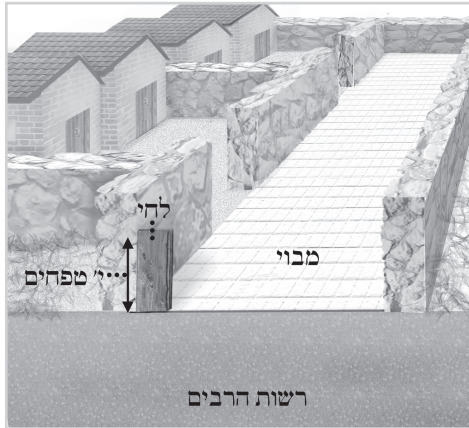
34. שם ז, א, שו"ע שם.

35. שו"ע או"ח שמו, ג.

36. שו"ע או"ח שמה, יט.

תיקוני חצרות ומבואות

שסמכו עליו מערב שבת לשם לחי⁴⁴, ויש להעמידו סמוך לפתח⁴⁵ [ראה ציור 1].

ציור 1

ונחלקו בגמ'⁴⁶ האם לחי משום מחיצה, שהוא כביכול תחילת הגידור של רוח רביעית, או שהוא רק היכר לבני המבוי שעד כאן היא

על אף שמהתורה איסור טלטול הוא מרשות היחיד לרשות הרבים ולהיפך, פעמים גזרו חכמים שלא לטלטל אף ברשות היחיד עצמה בלא תיקון נוסף, ואלו המקרים:

מבוי סתום

מבוי סתום הוא רחוב קטן שאורכו לפחות ארבע אמות³⁷, ואורכו יתר על רוחבו³⁸, ומוקף שלש מחיצות, ופתוחות אליו לפחות שתי חצרות שלכל אחת מהן פתוחים לפחות שני בתים³⁹, והרוח הרביעית פתוחה לרשות הרבים [כך שהיא משמשת כמעבר לרשות הרבים]. ואסרו חכמים לטלטל בו שמא יבוא לטלטל אף ברשות הרבים⁴⁰, או שמא יבוא לטלטל מרשות הרבים אליו⁴¹, אלא אם כן יוסיף ברוח הרביעית תיקון של לחי או קורה.

לחי – קנה שגובהו לפחות עשרה טפחים⁴², ורוחבו ועוביו אפילו משהו⁴³,

37. מחלוקת רב יוסף ואביי בגמ' ה', א, ולהלכה אורכו ארבע אמות (שו"ע שסג, כו), ובפחות משיעור זה דינה כחצר (משני"ב שס, צב).

38. גמ' יב, ב. שכך היא צורת המבוי הרגילה (לבוש או"ח שסג, כו). אולם מבוי שאין אורכו יותר על רוחבו החמירו חז"ל שיש לתקנו כתיקוני החצר (רש"י ה', ב, רשב"א עבודת הקודש א, ד).

39. רש"י עד, א, תוס' יב, ב ד"ה ובתים.

40. רש"י ב, א.

41. רבינו יהונתן א, א מדפי הרי"ף.

42. ואף למבוי הגבוה יותר מעשרים אמה כתב השו"ע (או"ח שסג, כו) שמועיל לחי, ובביאה"ל (שם ד"ה בלחי) הביא שהבית מאיר פקפק בזה.

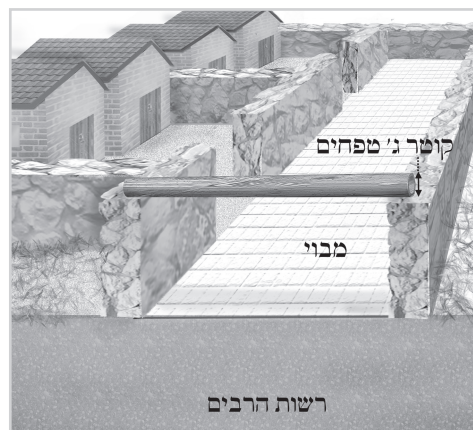
43. מתני' יד, ב. אולם לחי שרוחבו הוא ארבע אמות, והעמידו לרוחב המבוי, כתב השו"ע (או"ח שסג, יג) שהוא פסול, שיוצא מתורת לחי ונחשב ככותל מבוי.

44. גמ' טו, א, שו"ע או"ח שסג, יא. ואין צריך לסמוך בפירוש וגם בסתמא נחשב כאילו סמכו עליו, אלא א"כ היה לחי אחר ולא סמכו עליו, שכדי להכשירו צריך לסמוך בפירוש.

45. וכשהפירצה היא יותר מעשר אמות, מבואר במתני' ב, א, שאי אפשר להתירה אלא רק ע"י צורת הפתח, וכן כתב השו"ע (או"ח שסג, כו).

46. יב, ב, ו-טו, א, ועוד.

הקורה יכולה להיות גם עגולה, אך בתנאי שיהיה בהיקפה שלשה טפחים, משום שאז יש ברוחבה טפח⁵² [ראה ציור 3].

ציור 3

ובאופן שאורך הקורה אינו מגיע עד כותל המבוי, ולכן הניח מקל שעליו מונחת הקורה [ראה ציור 4], המבוי אסור בטלטול, אלא א"כ יש פחות משלשה טפחים עד כותל המבוי,

ציור 4

רשות המבוי ומכאן ואילך הוא רשות הרבים⁴⁷. להלכה לחי הוא משום מחיצה⁴⁸.

קורה – מניח על כותלי המבוי קורה שרוחבה טפח ועוביה אפילו כל שהוא [ראה ציור 2]⁴⁹, ובלבד שתהא חזקה כדי לקבל אריח⁵⁰. וצריך להניחה מתחילה לשם היתר המבוי, אבל אם לא נעשית לשם כך, אפילו אם מתכוון מערב שבת שתתיר את המבוי, אינה מועילה⁵¹.

ציור 2

47. אמנם כתבו התוס' (ה, ב ד"ה ארבע, וכן משמע מדברי רש"י ד, ב ד"ה מאן דאמר טפח), שגם למ"ד לחי משום מחיצה צריך שיהיה בו קצת היכר.

48. רמב"ם (שבת יז, ט), משנ"ב (שמה, נח).

49. שו"ע (או"ח שסג, יז).

50. שרוחבו טפח ומחצה על שלשה טפחים ומונח עליה לאורכו. והטעם, כדי שיהא ניכר לכל שלקביעות בנין הונחה שם. אכן, קורה הרחבה ארבעה טפחים, מבואר בגמ' (יד, א) שאינה צריכה להיות חזקה כדי לקבל אריח.

51. שו"ע (או"ח שסג, טו), כיון שלהלכה קורה היא משום היכר, וכשלא הונחה לשם כך לא הוי היכר (משני"ב שם, נד). ואם רוחב הקורה הוא ארבעה טפחים שההיתר הוא מדין פי תקרה יורד וסותם, יתכן שגם אם לא נעשית לשם היתר המבוי היא כשרה (ביאה"ל שם ד"ה פסולה).

52. שו"ע (או"ח שסג, יט).

גם בקורה נחלקו בגמ'⁵⁵ האם היתרה הוא משום מחיצה וכדין פי תקרה יורד וסותם⁵⁶, או משום היכר⁵⁷, ולהלכה קורה משום היכר⁵⁸.

מבוי מפולש

מבוי מפולש הוא מבוי הדומה למבוי סתום בכל פרטיו כפי שהתבארו לעיל, אלא שהוא פתוח גם מעברו השני לרשות הרבים או לכרמלית [כך שניתן להיכנס אליו מראשו האחד ולצאת מהרוח שכנגדו], ולכן תיקונו הוא ע"י צורת הפתח בראשו האחד⁵⁹ ולחי או קורה בצדו השני⁶⁰.

בהתאם לכך, **מבוי עקום** העשוי כעין רי"ש ופתוח משני ראשיו לרשות הרבים,

ציור 6

שאיז מדין לבוד נחשב כאילו הקורה מונחת על כותלי המבוי⁵³.

אין הקורה מתירה מבוי שגובהו יותר מעשרים אמה, משום שקורה היתרה הוא משום היכר, ומאחר ואין האנשים מסתכלים לגובה שמעל עשרים אמה, נמצא שאין היכר ע"י הקורה⁵⁴, ולכן יש למעט את גובה המבוי שיהיה פחות מעשרים אמה [ראה ציור 5], או שיכשיר את המבוי ע"י צורת הפתח [ראה ציור 6], שמועילה להתיר גם מבוי שגובהו למעלה מעשרים אמה.

ציור 5

53. שו"ע (אוי"ח שסג, כא).

54. שו"ע (אוי"ח שסג, כו) ומשנ"ב (שם, צה).

55. ה, א; ח, ב; ו-יב, ב.

56. תוס' פו, א ד"ה קורה. והריטב"א (יד, א) כתב, שמועיל מדין גוד אחית. וראה בהמשך ההקדמה בביאור פי תקרה.

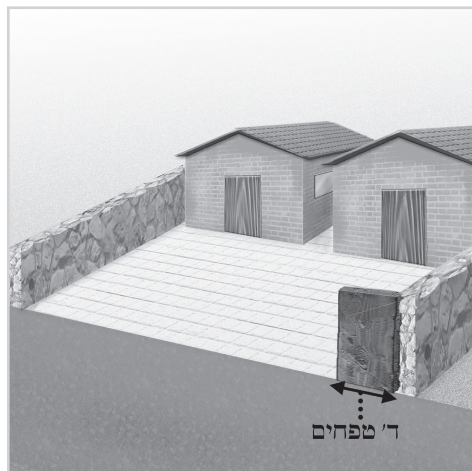
57. אמנם כתבו התוס' (סוכה כב, ב ד"ה אבל), שגם למ"ד קורה משום מחיצה, צריך שיהיה בה קצת היכר.

58. רמב"ם (שבת יז, ט). משנ"ב (שסב, מט, נד).

59. ולא מועיל ליתן לחי בשני ראשיו, גם למ"ד לחי משום מחיצה, וביארו הרשב"א והריטב"א (צד, א), שתקנת חז"ל שלחי לא מתקן חיסרון של פילוש, ולכן צריך שלש מחיצות ולחי ברוח רביעית.

60. גמ' עו, א, שו"ע או"ח שסד, א. וכתב החזו"א (אוי"ח סה, ז) שאף אין מועיל תיקון ע"י עומד מרובה משום שיש כאן פילוש, אלא א"כ עשה צורת הפתח בצידו האחד שאז ניתן להתיר את הרוח השני ע"י עומד מרובה (גמ' ה, ב).

מחיצות מעולות יותר, והוא ע"י פסים⁶³, דהיינו שיניח בפתח החצר פס [-גדר] שגובהו עשרה טפחים ורוחבה ארבעה טפחים [ראה ציור 8], או שיניח שני פסים שרוחבם כל שהוא [-לחיים] משני צידי הפירצה⁶⁴. ואין צריך לסמוך עליהם מערב שבת⁶⁵.

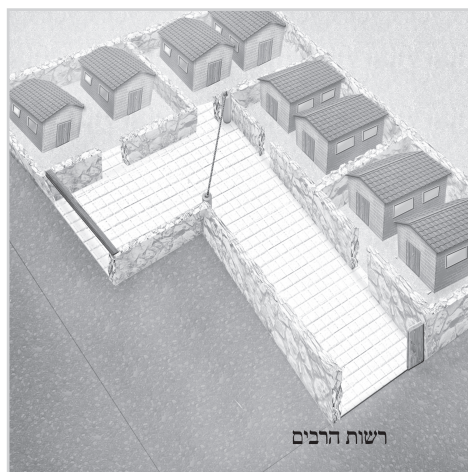

ציור 8

מבואות ורחובות בזמן הזה

בזמננו שלא מצוי רשויות שהושלמו בהם תנאי המבוי מאחר ואין בתים וחצרות פתוחים לתוכן⁶⁶, לא מועיל תיקון של לחי וקורה,

תיקונו הוא ע"י צורת הפתח בעקמימותו, ובשני ראשיו צד אחד לחי וצד שני קורה⁶¹ [ראה ציור 7].

ציור 7

חצר

חצר היא רשות שאורכה כרוחבה, או שרוחבה יותר על אורכה, שמחמת צורתה מיועדת לתשמישי הצנע של דיורים ואכילה⁶², ונפרצה ברוח הרביעית למקום האסור לה בפירצה של פחות מעשר אמות, תקנו חכמים שכדי להתירה צריך תיקון של

61. שו"ע או"ח שסד, ג.

62. שו"ת הרשב"א ה, רג, משנ"ב שסג, יג.

63. ותיקון זה נקרא בלשון חז"ל 'פס', י"א משום שרוחבו ארבעה טפחים, וי"א בגלל ש'פס' הוא דבר קבוע שמעמידים עליו דלת, שבדרך כלל רגילים לעשותו בפתח החצר (תוס' ד"ה בפסי ותוסי' רא"ש. ביאה"ל שסג, ב).

64. וכשהפירצה היא יותר מעשר אמות, מבואר במתני' (טו, ב) וכן כתב השו"ע (או"ח שסג, ב) שאי אפשר להתירה בפסים, אלא רק ע"י צורת הפתח.

65. בית מאיר (סי"א), חזו"א (או"ח סה, מח, ו-ע, א), והרעק"א (על הגליון בשו"ע) הסתפק בדבר. וראה ביאה"ל (שסג, יא ד"ה אבל).

66. ודעת החזו"א (או"ח סה, נב, ו-ז, כג) שבזמננו גם אם הבתים יהיו פתוחים לחצר, אך כיון שלא עושים בחצר תשמישי הצנע של בית כבישול וכיבוס, לכן אין לרשות הזו דין חצר, וממילא אין המבוי נותר בלחי וקורה.

שטחו גדול ביותר⁶⁶, אך מדרבנו, מקום שהוקף במחיצות שלא לשם דירה [כגון 'קרפף' שהוא מקום מוקף מחיצות מחוץ לעיר ועשוי לאחסון עצים]⁷⁰, גזרו שלא לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות כבכרמלית⁷¹, שכיון שאין בו דיורים, שמא יטעו להחליף בינו ובין רשות הרבים⁷². ונחלקו בגמ'⁷³ כמה יהיה שטח 'קרפף' שלא הוקף לדירה' כדי שיחשב כרמלית מדרבנו, ולהלכה רק אם גודלו יותר מבית סאתיים [מאה אמה על חמישים אמה]⁷⁴ אסור לטלטל בתוכו⁷⁵, אך בפחות מבית סאתיים גם כשהוקף לא לשם דירה מותר לטלטל בתוכו כדין רשות היחיד⁷⁶ [אמנם אם הוקף לדירה, כגון שכבר היו בו דיורים ואחר כך הקיפו⁷⁷, או שהוקף כדי לדור בתוכו⁷⁸, גם אם גודלו יותר מבית סאתיים, מותר לטלטל בכולו].

ומאחר שפעמים המבוי מפולש או שהוא רחב יותר מעשר אמות, אין סומכים על תיקוני חצר [שאינם מועילים בחצר המפולשת או כשהפרצה רחבה מעשר אמות], ונהגו לגדור תמיד בצורת הפתח⁶⁷.

אכן, ברחובות המתעקמים, נהגו להקל ולא לעשות תיקון של צורת הפתח בעקמימותם [ראה לעיל בדין מבוי עקום], מאחר ומעיקר הדין הרחובות שלנו דינם כחצר [שהרי אין בתים וחצרות פתוחים לתוכם], ובחצר אין דין תיקון בעקמימותה⁶⁸.

קרפף שלא הוקף לדירה

מן התורה, כל מקום המוקף מחיצות נחשב רשות היחיד, אף כשלא הוקף לדירה, ואף אם

67. משנ"ב שסג, קיא. אכן כשהמבוי פתוח בשני ראשיו ותקנו צד אחד בצורת הפתח, הביא המשנ"ב שי"א שממ"נ די בתיקון שני פסים משהו בצידו האחר, אך י"א שהמנהג לתקן אף את שני הראשים רק בצורת הפתח, ולכתחילה וודאי צריך לזהר בזה, ובמקום הדחק יש לסמוך להקל בתנאי שאינו רחב יותר מעשר אמות.

68. משנ"ב (שם).

69. גמ' סז, ב.

70. רש"י יח, א ד"ה לגינה. וראה מש"כ לעיל בגדר כרמלית.

71. מתני' כג, א, ו-יח, א.

72. רש"י סז, ב ד"ה ולעולם.

73. מתני' יח, א.

74. שהם חמשת אלפים אמות מרובעות.

75. ויש עצה להתיר שטח זה ע"י שיחלקו בצורת הפתח מצידו האחד עד לצידו השני, כך שבכל צד ישאר שטח שהוא פחות מבית סאתיים [ע"פ השו"ע או"ח שנה, יב, שהתיר בקירה ממנו בית סאה]. ובאופן זה צריך לבנות גם גדר ארבעה טפחים, כדי שצורת הפתח לא תהיה באויר אלא כהמשך למחיצה, כמבואר במשנ"ב (שסג, כג).

76. ובאופן שהשטח הוא בית סאתיים אך אורכו יותר מפי שנים על רוחבו אמה אחת, לדעת ר' יוסי (במשנה כג, א, וכן נפסק בשו"ע או"ח שנה, א) דינו כשטח היותר מבית סאתיים שאסור בטלטול. אכן כשכל השטח הוא פחות מבית סאתיים, לדעת המשנ"ב שם, יב, אף שאורכו הרבה יותר מרוחבו השטח מותר בטלטול, מאידך, דעת החזו"א (או"ח פט, יא-יב) שבאורכו יותר מפי שנים על רוחבו אמה אחת אסור בטלטול גם בשטח פחות מבית סאתיים. ובספר חדושים ובאורים (ד, ג) הסתפק האם יש שיעור לדבר.

77. גמ' כד, א.

78. המשנ"ב (שנה, יט) כתב שאפשר שיש להקל, ודעת החזו"א (או"ח פט, ו) שדעת האדם להקיף לשם דירה מועלת דוקא בחצר שעיקרה נועדה לשמש את הבית, ואינה מועלת בקרפף כגון באוצר.

דיני המחיצות

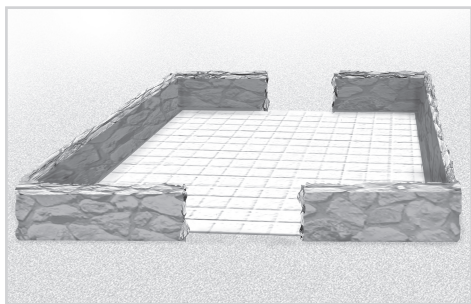
עומד מרובה

נחשב כל המקום כסתום, והפירצות הקיימות שם פתח עליהן.⁸²

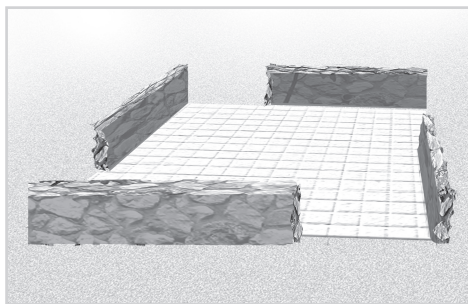
ובחצר מועיל עומד מרובה גם אם היא מפולשת⁸³, אולם במבוי מפולש אין מועיל עומד מרובה⁸⁴ [ראה ציור 10].

באופן שהפירצה היא בקרן זוית, גם אם גודל הפירצה פחות מעשר אמות אין אומרים בזה עומד מרובה⁸⁵

המחיצות הגודרות רשות אין צריכות להיות מחיצות שלמות, אלא גם אם יש בהן פירצות הרי הן כשרות, רק שצריך שכל פירצה לא תהא יותר מעשר אמות⁷⁹, וכן שהחלק ה'עומד' [-הסתום] במחיצה יהיה מרובה על החלק הפרוץ⁸⁰ [ראה ציור 9], או שהעומד והפרוץ יהיו שווים⁸¹, שע"י העומד

ציור 10

ציור 9

79. מתני' טו, ב. ונחלקו האחרונים האם פירצת עשר אוסרת את המקום המוקף [כדין, או כשיש שם עומד מרובה] מדרבנן או מדאורייתא - דעת הבית אפרים (או"ח כו-כו) שפירצת עשר אוסרת רק מדרבנן, וכן הכרעת הביאה"ל (שסב, י ד"ה כשכל), וכן נקט החזו"א (או"ח קז, ה-ח). מאידך, דעת המשכנות יעקב (או"ח קכא-קכב) שפירצת עשר אוסרת מדאורייתא. ובמקום שיש פירצת עשר, תיקונה הוא רק ע"י צורת הפתח, או אם יש שם פי תקרה יורד וסותם.

80. וכשהפרוץ מרובה על העומד, דעת תוס' (זו, ב ד"ה עושין) שהרשות פרוצה מדאורייתא, דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא, מאידך, דעת הריטב"א (שם) והר"ן (טו, ב) שאסור רק מדרבנן, אלא שכל הגזירות של רבנן כבר נתגלו למשה בסיני.

81. כמבואר בגמ' טז, א ובשו"ע או"ח שסב, ט, שפרוץ כעומד מותר.

82. ח' רבנו חיים הלוי שבת פט"ז הט"ז, וראה חזו"א או"ח קיב, ד ד"ה ומיהו. וכשהפירצה יותר מעשר אמות, אינה מקבלת שם פתח.

83. ר"ן יא, א, שו"ע או"ח שסה, ג, חזו"א או"ח סה, לא. ודעת האבן העזר (שסה, ב) שגם בחצר יש חיסרון של פילוש.

84. חזו"א או"ח סה, ד.

85. טעם הדבר, ביאר החזו"א (או"ח עב, א) שכוחו של עומד מרובה הוא שדנים את העומד כאילו הוא מגיע עד העומד שכנגדו, אבל כשהפירצה היא בקרן זוית שאין כנגד העומד כלום, העומד אינו יכול להמשיך, וממילא הפירצה לא נחשבת גדורה על ידה.

שניהם יחד גדולים מן הפירצה⁸⁹, נחלקו הפוסקים⁹⁰ האם נחשב עומד מרובה.

דין עומד מרובה נאמר הן לגבי אורך המחיצה והן לגבי גובה המחיצה⁹¹.

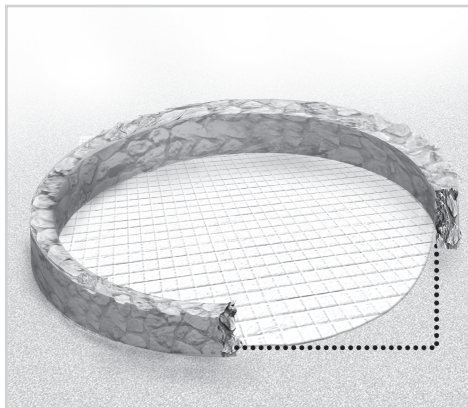
פרטי דיני עומד מרובה מדוברים הם, ראה משנ"ב מהדורת דרשו סי' שסב סעיפים ח-ט.

[ראה ציור 11]. ולכן, לדעת החזו"א⁸⁶ בכל פירצה ברשות עגולה אין אומרים בה עומד מרובה, כיון שאי אפשר למשוך את העומד אלא בקו ישר, וברשות עגולה, אם ימשוך בקו ישר לא ימצא עומד כנגדה, ולכן היא נדונית כפירצה בקרן זוית [ראה ציור 12].

פי תקרה יורד וסותם

שטח המקורה בתקרה ישרה, שפת התקרה נחשבת כמחיצה למקום שתחתיה⁹²

בדין עומד מרובה יש לחשב כל רוח בפני עצמה⁸⁷, ויש שכתב שיש לחשב את כל השטח המוקף כאחד⁸⁸. ובאופן שהפירצה גדולה מכל אחד מן העומדים שלצידה, אך

ציור 12

ציור 11

86. או"ח ליקוטים קיא, ד ד"ה ואם.

87. משנ"ב שסב, מה, חזו"א או"ח ע, ז, ו-עה, ג-ה. אמנם באופן שלכל פירצה יש עומד שרבה עליו, אך בצירוף כל הרוח נמצא שרוב הרוח פרוצה, לדעת המשנ"ב (שם) מקום הפירצה נחשב לסתום והמחיצה כשרה. והחזו"א (שם סח, ג) תמה עליו ואסר.

88. ערוך השלחן או"ח שסב, כג ו-כט.

89. כגון רוח שאורכה עשר אמות, ויש שם שלש אמות מחיצה, פירצה ארבע אמות, ומחיצה שלש אמות, כך שגודל הפירצה יותר מהמחיצה שבצד אחד, אך בצירוף שני המחיצות הם יותר מהפרוץ.

90. המשנ"ב (שסב, מה) הביא שיש מתירים, אך אם העומד הוא רק ע"י דין לבד, הכריע השעה"צ (שם, ט) שאין להקל בזה. ודעת החזו"א (או"ח סח, ב) שלא מועיל עומד מרובה משני צדדים.

91. שו"ע (או"ח שסב, ט). אכן אם בתחתית המחיצה יש חלל שלשה טפחים, כתב המשנ"ב (שם, ט) שכיון שהגדיים בוקעים בתחתית המחיצה היא פסולה, ולא יעזור דין עומד מרובה.

92. ולכן תקרה שהיא מחוץ לרשות, ורק שפתה עומדת בגבול הרשות, כתב החזו"א (או"ח קז, טז) שאין אומרים בה פי תקרה יורד וסותם, כיון שגדירתה היא מחוץ לרשות.

עוד כתב הרמ"א⁹⁹, שפי תקרה מועיל גם לשתי רוחות באופן שהמחיצות הקיימות עשויות כמין גא"ס¹⁰⁰, אך בשתי מחיצות המפולשות לא מועיל דין פי תקרה¹⁰¹, שאין פי תקרה מתיר חיסרון של פילוש¹⁰².

צורת הפתח

צורה כעין פתח הנותנת לפירצה נשם פתח¹⁰³, והיינו ע"י העמדת קנה מכאן וקנה

משום ש'פי תקרה יורד וסותם'⁹³, וגודרת גם פירצה הגדולה יותר מעשר אמות⁹⁴, אבל אם התקרה משופעת, אין אומרים בשפתה פי תקרה יורד וסותם⁹⁵ [ראה ציור 13].

וכן באופן שהבית נפרץ בקרן זוית, וגם התקרה נשברה עמו, אין אומרים בזה פי תקרה יורד וסותם⁹⁶ [ראה ציור 14].

לדעת הרמ"א⁹⁷ צריך שיהיה רוחב הקירוי לפחות ארבעה טפחים, ושהתקרה תהיה חזקה כדי לקבל מעזיבה⁹⁸.

ציור 14

ציור 13

93. לדעת רש"י (שבת ט, א) היתר פי תקרה הוא מדין גוד אחית, שרואים את שפת התקרה כאילו היא נמשכת ללמטה. ולדעת תוס' (צד, א ד"ה בשתי), ההיתר הוא שדנים את השטח שתחת שפת התקרה כפתח ולא כפירצה.

94. שו"ע או"ח שסא, ב. אך אין פי תקרה גודר פירצה שבקרבן זוית.

95. שו"ע שם.

96. וביאר השעה"צ (או"ח שסא, יז), שע"י דין פי תקרה נעשה החלל שתחתיו כפתח, ומאחר ואין רגילות לעשות פתח בקרבן זוית, לכן באופן זה החלל לא מקבל שם פתח.

97. שו"ע שם.

98. משנ"ב ססה, כז.

99. משנ"ב שם.

100. והביאה"ל (שסא, ב ד"ה ואמרינן) הסתפק, ששמא אין דעת הרמ"א כן להלכה.

101. אך אם גדר צד אחד בצורת הפתח, כתב הביאה"ל (שמו, ג ד"ה הבולטין) שוודאי שמועיל פי תקרה להכשיר את הרוח שכנגדו.

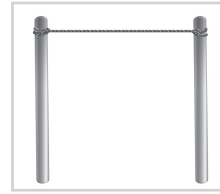
102. ודעת החזו"א (או"ח עט, א, ו-קז, יב) שבחצר שאין חיסרון של פילוש, מועיל להתיר חצר המפולשת ע"י עומד מרובה מצד אחד ופי תקרה ברוח שכנגדו.

103. תוס' כב, א ד"ה והא.

יש להקפיד שהקנים שבצדדים לא ינידם הרוח¹⁰⁹, משום שמחיצה שהרוח מנידה אותה¹¹⁰ אין שמה מחיצה¹¹¹, אבל הקנה העליון, גם אם הרוח מנידתו אין בכך כלום, ורק צריך להיזהר שלא ינטל ע"י הרוח¹¹².

גם אם הקנה העליון מונח בשיפוע, צורת הפתח כשרה¹¹³. אכן, כשהשיפוע הוא גדול, הסתפק הרעק"א האם היא כשרה¹¹⁴, ולכן כשעושה צורת הפתח במעלה ההר, יגביה את הקנה התחתון עד שיהיה המשקוף ישר [ראה ציור 17]. אכן יש שכתבו, שכיון

מכאן, גובהם לפחות עשרה טפחים¹⁰⁴ ורוחבם¹⁰⁵ ועוביים אפילו משהו¹⁰⁶, וקנה על גביהם¹⁰⁷. אבל אם הקנה קשור מן הצד, דהיינו שקשור באמצע הקנה¹⁰⁸, פסול [ראה ציור 15-16].

ציור 16

ציור 15

ציור 17

104. שו"ע או"ח שסב, יא.

105. שעה"צ שסג, כ.

106. משנ"ב שסג, כו, שלכן מועיל לעשות את הלחי אפילו מסיד מחוי בכותל, אך כתב שמכל מקום צריך שיהיה בו ממשות קצת כחוט. עוד מבואר בגמ' (יא, ב) ובשו"ע (או"ח שסב, יא), שצריך שיהיו חזקים כדי לקבל דלת, ובסיד מחוי ביאר השעה"צ (שסג, כב) שראוי לקבל דלת ע"י הכותל.

107. רש"י במתני' ב, א.

108. רש"י יא, א. ודעת הט"ז (או"ח שסב, ד) בדעת רש"י, שאם הקנה העליון נמצא בשווה לקנים העומדים ואין רואים את ראשי הקנים מעל הקנה העליון, אף שקשר מן הצד הצורת הפתח כשרה. ולהלכה כתב המשנ"ב (שם, סד), שצריך שהקנה העליון יהיה ממש מעל הקנים.

109. משנ"ב (שסב, סו) בשם מחצית השקל.

110. וכשרק החלק העליון של הקנים נד ברוח, ואילו העשרה טפחים התחתונים אינם נדים ברוח, כתב השעה"צ (שסג, יא) שכשר.

111. שו"ע (או"ח שסב, א). ודעת הביאה"ל (שם ד"ה שאינה) שאפילו אם המחיצה עומדת במקום שאין שם רוח, המחיצה פסולה, מאידך, דעת החזו"א (או"ח נב, יד) שאם המחיצה עומדת במקום שרוח לא יכולה להגיע לשם, אף אם היא מחיצה חלשה הרי היא כשרה. אלא שסיים שיתכן שאין דרך אנשים לעשות מחיצה בצורה רפויה כל כך.

112. משנ"ב (שסב, סו). אך הביא בשעה"צ (שם, נו) את המשכנות יעקב (סי' קיא) שהחמיר שגם הקנה העליון לא ינוד ברוח, וטעמו א. שאם החוט יתעגל כלפי מטה נחשב למשקוף עגול ופסול. ב. כיון שהחלק שנכפף לא נמצא מעל הקנים אלא ביניהם, נחשב כצורת הפתח מן הצד. ג. החוט עלול לצאת מחוץ הקנים שבצדדים, וג"כ יפסל מדין צורת הפתח מן הצד.

113. משנ"ב שסב, ס.

114. הובא בשעה"צ שסב, מו.

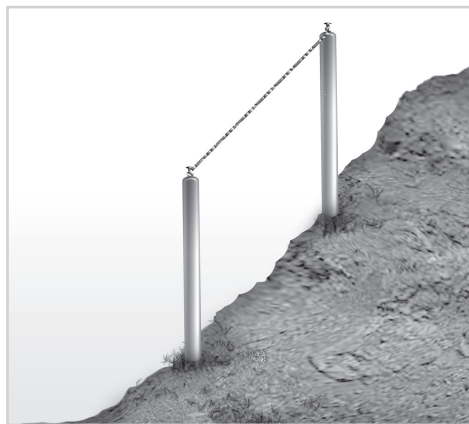
תניד את הקנה העליון, עדיין יהיה כולו כנגד הקנים העומדים.¹¹⁷

ציור 19

דיני צורת הפתח מרובים, וראה משנ"ב מהדורת דרשו סי' שסב סעיפים י-יא.

שהשיפוע הוא בקרקע ולא בקנה המשקוף, אינה נחשבת כצורת הפתח באלכסון, והיא כשרה [ראה ציור 18].

ציור 18

אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה

כל עומד [-גדר] שמשני צידיו ישנן פירצות הגדולות יותר מן העומד¹¹⁸, הרי הן מבטלות אותו¹¹⁹ משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה¹²⁰. וכגון מחיצה שאורכה תשע אמות, השאיר פרוץ שתי אמות, גדר אמה אחת, השאיר פרוץ שתי אמות, וגדר ארבע אמות, שאף שבסה"כ העומד מרובה על הפרוץ, שהרי יש כאן חמש אמות עומד וארבע אמות פרוץ, אעפ"כ אין אומרים כאן דין עומד מרובה, משום ששתי הפירצות שרוחבן שתי אמות מבטלות את העומד שביניהן הרחב אמה אחת, ונחשב שיש כאן חמש אמות פרוצות ורק ארבע עומד, כך שהפרוץ מרובה על העומד¹²¹.

אין הקנה העליון צריך ליגע בקנים שתחתיו, רק שיהיה מכוון כנגדם¹¹⁵, ולכן באופן שהקנה העליון קשור מן הצד [שהוא פסול, כאמור לעיל], יכול להעמיד תחתיו קנה שגובהו עשרה טפחים, ודי בכך כדי להכשירו. ובזמננו נהגו רבים ממתקני העירובין לעשות לחיים רחבים יותר מן החוט העליון¹¹⁶ [ראה ציור 19], ועיקר טעמם כדי שאף אם הרוח

115. שו"ע או"ח שסב, יא, וכתב המשנ"ב (שם, סב) שמועיל מדין 'גוד אסיק'.

116. בית שמחה (עמי' רב) בשם הגר"ז מברסק.

117. ראה לעיל בביאור הטעם שיש להקפיד שהקנה העליון לא ינוד ברוח מצויה.

118. ובתנאי שהפירצות הם בתוך הרשות המוקפת, אבל אויר שהוא מחוץ לרשות המוקפת, כתבו תוס' (י, ב ד"ה ואצבעיים) שאינו מצטרף מדין אתי אוירא לבטל את מחיצת הרשות.

119. גמ' י, ב.

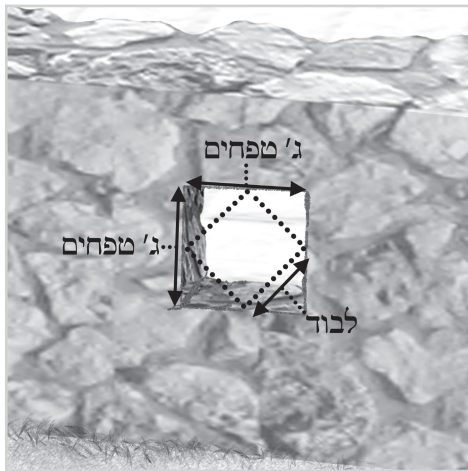
120. עוד מבואר בחזו"א (או"ח סח, א), שדין אתי אוירא שמבטל את העומד, יכול לצרף את העומד ולהחשיבו לפרוץ שע"י כך תהפך הפירצה להיות יותר מעשר אמות, וכגון שרוחב הרשות היא עשרים אמה, עומד ט' אמות, פרוץ ד', עומד ג', פרוץ ד', ששתי הפירצות ד' מבטלות את העומד ג', ונמצא שיש כאן י"א אמות פרוצות, וכך מתבאר אף מדברי השו"ע או"ח שסג, לד.

121. וכן באופן שצד אחד העומד כפרוץ ובצד השני הפרוץ מרובה על העומד, כתב המשנ"ב (שם, קמה) שהעומד שביניהם מתבטל מדין אתי אוירא, וכגון פרוץ ב', עומד ב', פרוץ ג', עומד ד', ששתי הפירצות מבטלות את

לבוד

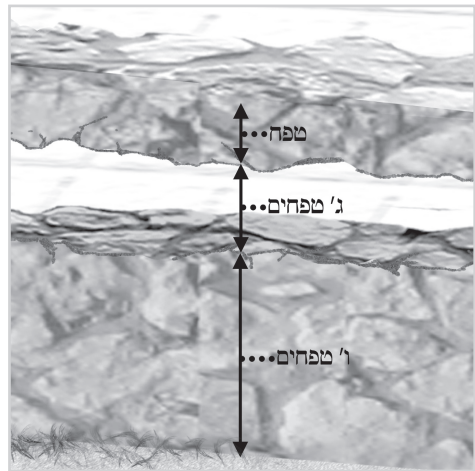
מחיצה שיש בה נקבים, אם גודל הנקבים פחות משלשה טפחים, נחשבת הפירצה כסתומה מדין לבד, והיא מחיצה מעולה¹²⁴.

אכן, כשיש באמצע המחיצה חלון מרובע שגודלו שלשה על שלשה טפחים, אין אומרים לבד בזויות החלונות [דהיינו שיחשבו כסתומות עד הנקודה בה האלכסון ביניהן הוא יותר משלשה טפחים, כך שפירצת החלון תתמעט משלשה טפחים, ראה ציור 21], כיון שבכל פירצה מרובעת של שלשה על שלשה טפחים אין אומרים דין לבד¹²⁵.

ציור 21

דין אתי אורא הוא גם בעומד מרובה שבערב¹²². ולכן מחיצה שגובהה ששה טפחים, הרחיק שלשה טפחים שלמים והעמיד למעלה עוד פס והשלימו לעשרה טפחים [ראה ציור 20], המחיצה פסולה, ואף שסה"כ העומד מרובה על הפרוץ, שהרי יש שבעה עומד ושלשה פרוץ, מכיון שהאוויר של השלשה טפחים הפרוצים יחד עם האוויר שמעל הפס מבטלים את הפס שבאמצע, ונמצא שגובה המחיצה הוא ששה טפחים בלבד¹²³.

ציור 20

העומד ב' אף שמצד אחד הפירצה שוה לעומד. אכן, באופן שמשני הצדדים של העומד, גודל הפרוץ הוא כעומד, כתבו הר"ן והריטב"א (נ, ב) שאין אומרים אתי אורא, וכן כתב החזו"א להלכה (א"י עז, א), וחזר בו ממה שכתב (שם סח, א) שגם באופן זה אומרים אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה.

122. גמ' טז, ב.

123. משנ"ב שסב, נ.

124. ובאופן שהמחיצה היא מחיצה גרועה, והיינו מחיצה שעשויה רק משתי לבד, וכגון ע"י קנים הנעוצים בקרקע והמרחק בין קנה לקנה הוא פחות משלשה טפחים, או שעשויה רק מערב לבד כגון ע"י חבלים המתוחים זה על זה, מבואר בשו"ע (א"י עז, א) שהיא כשרה להקיף רק שטח שגודלו הוא עד בית סאתיים, לצורך יחיד.

125. חזו"א (עירובין עז, ה).

כדי לרבע שלשה על שלשה, נחשבת כל הפירצה כסתומה מדין לבוד¹²⁶.

אבל באופן שהחלון הוא משולש, אף שאורך כל אחת מצלעותיו שלשה טפחים [ראה ציור 22], מכל מקום כיון שאין בתוכו

■ ■ ■

ציור 22

עירוב חצרות

איסור הוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד

מן התורה איסור הוצאה הוא מרשות היחיד לרשות הרבים, אך מתקנת שלמה המלך ובית דינו, אסור להוציא גם מרשות היחיד לרשות היחיד, אף שכל אחת מהן מוקפת כדין, גזירה שמא יוציא מרשות היחיד לרשות הרבים¹²⁷, אלא אם כן יערבו ביניהם, וכדלהלן. אכן מבואר בגמ'¹²⁸, שהאיסור הוא רק מבית לבית חבירו או מבית לחצר חבירו, או לחצר המשותפת¹²⁹ [שלפחות שני בתים פתוחים לתוכה]¹³⁰, אך מחצר לחצר או לגג או למבוי או לקרפף פחות מבית סאתיים, מותר להוציא¹³¹, מפני שגגות, חצרות, מבואות וקרפיפות, מוגדרות כרשות אחת¹³².

הגדרת בית, היא מקום אכילתו של אדם, ולכן מי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר, מקום האכילה הוא העיקר ושם הוא אוסר¹³³. אכן, לא רק החדר שבו הוא אוכל מוגדר לבית, אלא בית שיש שם חדר שבו הוא אוכל, כל חדרי הבית מוגדרים דירה¹³⁴, ו"א שרק החדר שבו הוא אוכל דינו כבית, ושאר חדרי הבית דינם כחצר¹³⁵.

להוציא מבית פרטי לחצר הפרטית של אותם הבעלים מותר¹³⁶, אבל אם יש דייר נוסף שביטו פתוח לאותה חצר, אסור להוציא; ואם הוא הנוסף מתארח¹³⁷ רק לשלשים יום¹³⁸, הוא בטל לישראל הקבוע ואינו אוסר עליו¹³⁹.

127. שבת כא, ב ורש"י שם ד"ה שלמה, רמב"ם (עירובין א, ב).

128. עירובין פט, א, וכך היא מסקנת הגמ' שם צא, א.

129. שו"ע (אוי"ח שסו, א).

130. מדברי הרמב"ם (עירובין פ"א ה"ה) נראה שעיקר התקנה היתה לאסור להוציא מבית לחצר, ורק אח"כ הורחבה התקנה ואסרו גם מבית לבית. מאידך, ברשב"א (עבודת הקודש שער ג סוף ס"ט) מבואר שעיקר האיסור היה על טלטול מבית לבית, אך גם חצר הוא בכלל האיסור.

131. אכן מבואר בשו"ע (אוי"ח שעב, א ומשנ"ב, שם ד), שההיתר הוא דוקא לכלים שבערב שבת בבין השמשות היו בחצר או בגג שקנו שביתה שם, אבל כלים שבבין השמשות היו בתוך הבית וקנו שם שביתה, גם אם יצאו בשבת לחצר [באיסור או אפילו בהיתר דרך מלבוש, או ע"י הרוח, כמבואר במשנ"ב שם, טז] אסור להוציאם אפילו לחצר אחרת. [ולענין טלטולם באותה החצר שהגיעו לשם, ראה ביאה"ל (שם ד"ה שמא).

132. וטעם הדבר, פירש רש"י (שם, ד"ה ר"ש) כיון שכולם אין תשמישן מיוחד ותדיר, משא"כ בית שתשמישו מיוחד ותדיר.

133. שו"ע או"ח שע, ה.

134. כ"כ המשנ"ב (שנה, לד) שגם בית הכסא שבבית דינו כבית, ופשוט שמקום זה אינו מקום אכילה, וכן משמע מדברי הגר"ז (שעב, א).

135. חזו"א או"ח צ, מא, וכן הוא בחזו"א יו"ד קסח, ו.

136. ולטלטל מבית לקרפף פחות בית סאתיים שהם שייכים לאדם אחד, דעת השו"ע (אוי"ח שנה, י ו-שעב, א) שאסור, אכן הביא הביאה"ל (שם ד"ה או לג) שנחלקו הראשונים בזה, ומסקנתו שלכתחילה יש להחמיר בזה, ובשעת הדחק יש להקל.

137. וכתב המשנ"ב (שע, ג), שה"ה אם שכר את הבית רק לשלשים יום.

138. וכשבא מתחילה ליותר משלשים יום, כתב המשנ"ב (שם, נה) שכבר אוסר מתחילה.

139. שו"ע או"ח שע, ח.

משתמשים יחד בבית בעל הבית באפיה או בבישול¹⁴³.

עירוב חצרות ושיתוף מבואות

כאמור, אסרו חכמים לטלטל מבית לבית או לחצר, אלא אם כן יערבו ביניהם, וזה הוא הנקרא עירוב חצרות, והיינו שגובים¹⁴⁴, פת שלימה¹⁴⁵ הראויה למאכל¹⁴⁶ ששיעורה הוא לפחות גרוגרת לכל אחד¹⁴⁷ [עד שמונה עשר דיורים, שהם יחד שיעור שתי סעודות¹⁴⁸, ובשיעור זה מועיל אף אם יש שם יותר משמונה עשר דיורים] מכל בית ובית¹⁴⁹, ומניחים אותו באחד מהבתים¹⁵⁰ שבחצר¹⁵¹, ומכיון שדעתו של אדם שמקום השביתה שלו יהיה במקום שנמצאת פתו, נמצא שכל בני החצר גרים כביכול בבית שבו מונחת

האופנים שאין איסור להוציא מבית לבית

תפיסת יד – כאשר כל הבתים בחצר שייכים לבעל הבית אחד¹⁴⁰, והוא השאילם או השכירם לאחרים, ויש לבעל הבית תפיסת יד בשאר הבתים, כלומר שיש לו כלים שהם מוקצים מחמת איסור, או כלים כבדים שאי אפשר לטלטלם מחמת כובדם¹⁴¹ שנמצאים בשאר הבתים, כל דיירי הבתים מוגדרים כאורחים של הבעל הבית, ומותר לו ולהם להוציא כלים מהבית לחצר.

מצי לסלוקי – באופן שבעל הבית יכול לסלקם מהבית בכל עת שירצה, וכגון שלא השכיר או השאיל לזמן מסוים, הרי הם נחשבים לאורחים ואינם אוסרים כלל¹⁴². וי"א שמה שהבעל הבית יכול לסלקם אינה סברא בפני עצמה להתיר, ורק בצירוף שכולם

140. שו"ע שם, ב.

141. שם. אבל כלים שמותר ויכול לטלטלם אינם נחשבים לתפיסת יד, וטעם הדבר ביאר המשנ"ב (שם, ט), מאחר ויש חשש שמא הבעל הבית יצטרך כלים אלו בשבת, ושוב לא ישאר לו שם תפיסת יד.

142. ביאה"ל שע, ג, ד"ה אינם.

143. חזו"א א"ח צ, לא-לב. עוד מבואר בחזו"א (שם צב, א), שבאופן זה אינם אוסרים אף באופן שהבעל הבית אינו יכול לסלקם לגמרי מהבית, אבל יכול להעבירם מחדר לחדר, או מבית לבית שבאותו החצר.

144. כמו כן פסק השו"ע (או"ח שסו, ט, ומשני"ב שם ט) שניתן לעשות עירוב חצרות ע"י שאחד מבני החצר יקח פת ויזכה ע"י אחר [אך לא ע"י בנו ובתו הקטנים, ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים] לכל בני החצר או המבוי, ואין צריך את דעתם כיון שזכין לאדם שלא בפניו, וע"י כן ג"כ יחשב שכל בני החצר גרים רק בבית שבו מונח הפת.

145. עירובין פ, ב, ושו"ע א"ח שסו, ו. אכן כשמזכה לאחרים את הפת, אין צריך שתהא הפת שלמה.

146. ולכן כתב הרמ"א (שם, ה) שנהגו לערב במצות שאינם ממהרים להתעפש, וכן יכולים לשומרם גם לאחר הפסח. והביא המשנ"ב (שם, כא) בשם האחרונים שיותר טוב לערב בכל ערב שבת.

147. ושיעורו, כתב החזו"א (או"ח ק, ו) שלדעת הרמב"ם הוא שליש ביצה בקליפתה שזה 2.33 סמ"ק. ולגר"ח נאה שיעורו 2.91 סמ"ק.

148. שו"ע (או"ח שסח, ג).

149. ופירש החי"אדם (כלל עב, ח) וכן הוא בחזו"א (או"ח קא, ד), שאין זה תלוי במספר האנשים הדורים בכל בית, אלא לפי מספר הבתים שבחצר, או בשיתוף מבואות לענין מספר החצרות שבמבוי. מאידך, הכך החיים (או"ח שסח, יז) דייק מדברי הרמב"ם (עירובין א, ט) ששיעור גרוגרת הוא לכל אחד מבני הבית.

150. ומבואר בגמ' (מט, א), שהבית שבו מניחים את העירוב אינו צריך ליתן פת.

151. גמ' שבת ו, א. שו"ע א"ח שסו, א.

ליטלה בבין השמשות ולאוכלה, ואומר את הנוסח של 'בהדין עירובא' וכו'¹⁵⁵.

דירת נכרי

שני ישראלים הגרים בשני בתים שבחצר¹⁵⁶ ובנוסף דר עמהם בחצר גם נכרי¹⁵⁷, אע"פ שעשו עירוב חצרות, גזרו חכמים שהנכרי אוסר עליהם בטלטול¹⁵⁸. וטעם הדבר, כדי שהישראלים לא ידורו יחד עם נכרי, שמא ילמדו ממעשיו¹⁵⁹, ולכן תקנו שההיתר לטלטל בחצר הוא רק ע"י שישכרו ממנו את רשותו, ומאחר שהנכרי לא יסכים להשכיר מחשש כשפים¹⁶⁰, לא יוכלו הישראלים לטלטל בחצר, וממילא יעברו למקום אחר ולא ילמדו ממעשי הנכרי. ולענין אם טעם זה שייך גם בזמננו, ראה הערה¹⁶¹.

הפת, ואין כאן דיורים אלא בבית אחד, כך שאין חילוק רשויות בחצר, וכולה שייכת לאותו בית [ומבית לחצר השייכת לו מותר להוציא]¹⁵².

וכן במבוי התירו חכמים לטלטל ע"י שיתוף מבואות, והיינו שגובים פת מכל חצר וחצר ומניחים את כולן באחת החצרות¹⁵³, ונמצא שכל בני המבוי גרים כביכול בחצר אחת, כך שאין חילוק רשויות במבוי וכולו שייך לאותה חצר.

לאחר שגבו את הפת מכל בני החצר או המבוי, מברך 'אשר קדשנו במצוותיו וציונו על מצות עירוב', ומניח את הפת באחד מבתי החצר [בחדר שגודלו לפחות ארבע אמות על ארבע אמות¹⁵⁴], ובמבוי – באחת החצרות, וצריך להניחה במקום ובאופן שאם ירצה יוכל

152. רש"י מט, א ד"ה משום דירה, וכן הוא לשון השו"ע או"ח שסו, א.

153. שו"ע או"ח (שפד, ג).

154. שו"ע או"ח שסו, ג.

155. המוזכר בשו"ע שם, טו.

156. ובאופן שהם אוסרים זה על זה, אבל במקום שאינם אוסרים זה על זה כגון אב ובניו שמקבלים פרס מאיתו, אין הנכרי אוסר עליהם.

157. ואף אם אינו דייר קבוע שם, אלא שהוא רגיל לבוא לשכור ולהתאכסן שם, כתב השו"ע (או"ח שפד, א) שהריהו אוסר, ואם אינו רגיל לבוא אינו אוסר רק לאחר שלשים יום, משום שעד זמן זה הוא נחשב לאורח.

158. משנה סא, ב, שו"ע שם שפב, א.

159. שמעיקר הדין דירת נכרי אין שמה דירה, וחכמים רק גזרו שמא ילמוד ממעשיו, וגזרו רק באופן שגרים לפחות שני ישראלים, כיון שלא היה שכיח שידור ישראל אחד עם נכרי בחצר, משום שהנכרי חשוד על שפיכות דמים, וגזרו רק במידי דשכית.

160. גמ' סב, א. ורש"י (שם ד"ה אלא) פירש, שכדי שהישראל לא ילמד ממעשיו, הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו, כדי שיקשה בעיניו לתת שכר בכל שבת ושבת.

161. ובזמננו, כתב בשו"ת גינת ורדים (כלל ג סי' כב) שלא שייך טעם התקנה של שכירות, משום שכל תקנת שכירות נעשתה כדי שהישראלים לא ידורו עם הנכרים, ובזמנים אלו שאנו מעורבים עם הנכרים וכל פרנסתנו מהם ואין לנו נחלת שדה וחרם, והלואי כשנתערב ביניהם נמצא קצת חן בעיניהם, והלואי נשיג פרנסתנו בצמצום, ונמצאת אומר שגזירת חכמים מרופה ורפופה בידינו, ולכן יש להקל בתקנה זו במקום שיש צדדים להקל.

מאידך, בשו"ת חת"ס (או"ח סי' צב) כתב, שאע"פ שבזמן הזה אין סברת האיסור שייכת, מכל מקום אין להתיר עירוב ללא שכירות, כיון שהוא דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו. וכן בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכו) האריך שאין להקל בשום פנים בזמן הזה.

שכירות מהנכרי

כאמור, כדי להתיר את הטלטול ברשויות המוקפות כדין שגר ביניהן נכרי, תקנו חז"ל שאחד מבני החצר¹⁶⁶ ישכור¹⁶⁷ מהנכרי את רשותו¹⁶⁸ מדעתו ולא בעל כרחו¹⁶⁹, ואין צריך לשכור את כל רשות הנכרי, אלא די שישכור ממנו זכות להניח חפץ ברשותו, כך שהזכות של הישראל תהיה מכח דיורי הנכרי¹⁷⁰. ויכול לשכור מהנכרי אף בפחות משה פרוטה¹⁷¹, ואף בשבת¹⁷², ומעיקר הדין יכול לשכור אף לזמן רב ללא הגבלה, אך לכתחילה ישכור

באופן שהנכרי שכר את הדירה מישראל, דעת הרמ"א¹⁶² שאינו אוסר, כיון שהישראל לא השכיר את ביתו לנכרי כדי שיאסור עליו¹⁶³, ועל כרחך שהשכירות נעשתה על תנאי שיוכל לסלק את הנכרי בכל זמן שירצה¹⁶⁴. וי"א¹⁶⁵ שהנכרי אוסר גם אם יכול לסלקו, ואין להתיר אלא א"כ גם משותף עמו באפיה ובישול, ובתוספת טעמו של הרמ"א שלא השכיר את ביתו כדי לאסור עליו.

וכתב הבית מאיר (סי' שפב ס"כ), שאף שחלילה להקל במקום שכל הפוסקים סותמים ומחמירים, ובודאי ראוי לנהוג לשכור בכל מקום, מכל מקום בשעת הדחק היכי דלא אפשר וכו', כמדומה שעדיף לערב בלי שכירות מאשר לא לערב כלל, כיון שקרוב לודאי רוב המון העם עוברים ומטלטלים בלי עירוב כלל. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' מז) מצדד להקל כשיטה זו במקום שיש מחלל שבת להכעיס שאינו רוצה להשכיר רשותו, וגם אי אפשר לשכור משכירו ולקיטו.

162. או"ח שפב, א.

163. והוסיף הביאה"ל (שם ד"ה אינו), שכל זה בתנאי שהישראל המשכיר נשאר לגור בחצר, ואף שהחיי אדם (כלל עה ס"ט) התיר גם כשלא נשאר לגור בחצר, אך כיון שדינו של הרמ"א צ"ע, די להקל כשדר עמו בחצר.

164. משנ"ב שפב, ז בשם ביאור הגר"א. ובוזה יישוב הגר"א את דברי השו"ע (או"ח שפד, א) שנכרי שרגיל לבוא אוסר מיד, ובאינו רגיל אוסר עד לאחר שלשים יום, כיון ששם מדובר שאינו יכול לסלקו.

165. חזו"א או"ח צ, לג. ובשעה"צ (שם, ו) כתב, שלדינא צדקו דברי הגר"א שההיתר הוא רק כשיכול לסלקו.

166. ואין צריך שכל אחד מהישראלים הדרים בחצר ישכור בפני עצמו, כמבואר בגמ' סו, א ששוכר כמערב דמי, וכן פסק השו"ע (או"ח שפב, ט).

167. וכשהנכרי אינו רוצה להשכיר את רשותו, לדעה ראשונה בשו"ע (או"ח שפב, יב) אחד מבני העיר יבקש רשות ממנו להניח בביתו חפץ, ועיי"כ הישראל מוגדר כשכירו ולקיטו, והישראל משכיר את הרשות שיש לו בבית הנכרי. ולדעה שניה בשו"ע (שם) השכירו ולקיטו לא צריך להשכיר את רשות הנכרי, ולהלכה כתב המשנ"ב (שם ס"ק מא) שלכתחילה נכון לחוש לדעה הראשונה.

168. וכתב הביאה"ל (שפב, א ד"ה צריך), שלכתחילה קודם ישכור מהנכרי ואח"כ יערב עירוב חצרות, שאל"כ לא יוכל לברך על העירוב שמא הנכרי לא ירצה להשכיר להם רשותו.

169. גמ' סג, ב, במעשה דלחמן בר ריסתק, שו"ע או"ח שפב, י. אכן אפשר לשכור מאשתו או משכירו ולקיטו [כלומר למי שיש לו רשות להשתמש או להניח חפץ בבית הנכרי, ואין מועיל זכות בחצר או במבוי] של הנכרי גם באופן שהנכרי עצמו מוחה, כמבואר בגמ' (פ, א) במעשה של הטורזינא, וכן פסק השו"ע (שם, יא).

170. חזו"א או"ח פב, ד. ולכן כשהנכרי שותף עם הישראל בבית, צריך לשכור ממנו את כל רשותו, כיון שזכות ההשתמשות היא מכח חלקו של הישראל.

171. גמ' סב, א, משנ"ב שפב, כא, כיון שלגבי נכרי גם פחות משה פרוטה נחשב לממון, שהרי בן נח נהרג על פחות משה פרוטה. והרמב"ם (עירובין ב, יב) כתב שטעם ההיתר הוא, כיון שהשכירות היא רק להיכר ואינה שכירות גמורה.

172. ע"י שיתן לו דבר מאכל וכדו' ואומר לו שזה עבור שכירות חצרך, כמבואר במשנ"ב (שם, כב).

רק לפרק זמן מוגבל למשך עשרים שנה¹⁷³. כדי להתיר את הטלטול, ואף אין צריך לכתוב כששוכר מהנכרי אינו צריך לפרש לו שהוא את השכירות על שטר¹⁷⁴.

■ ■ ■

¹⁷³. משנ"ב שפב, מח, ובתשובת הב"ח החדשות (סי' ז) כתב, שהמנהג היה לשכור למשך חמישים שנה, משום שביותר מזה נראה השכירות כחוכא ואיטלולא.

¹⁷⁴. שו"ע או"ח שפב, ד, וביאר המשנ"ב שם, שדי בשכירות חלושה ואין צריך שכירות בריאה. והחזו"א (או"ח פד, ז) כתב, שהעיקר הוא לעשות מעשה שכירות, ואין צריך שיחול חלות שכירות.

תחומין

מחוץ למקום שביתתו יותר מאלפיים אמה לכל רוח¹⁸⁰.

מקום שביתה

הנמצא בכניסת שבת אלפיים אמה מחוץ לביתו¹⁸¹, ואינו בתוך מקום מוקף מחיצות, קנה שביתה במקומו¹⁸², ויש לו ארבע אמות¹⁸³ על ארבע אמות¹⁸⁴, וממקום זה יכול לילך אלפיים אמה. כמו כן, מי שנמצא בכניסת שבת בתוך בית, אך הבית רחוק יותר משבעים אמה ושליש מכל בית אחר, קנה שביתה בבית, ומשם מודדים אלפיים אמה לכל רוח¹⁸⁵. אכן אם שבת

היוצא חוץ למקום שביתתו בשבת או ביום טוב¹⁷⁵ י"א שחייב מלקות¹⁷⁶ שנאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"¹⁷⁷, ולא נתפרש בתורה מהו שיעור היציאה כדי שיתחייב, י"א שמן התורה אסור לצאת מחוץ ל"ב מיל כשיעור מחנה ישראל¹⁷⁸, ומדרבנן אסרו כבר לצאת חוץ מאלפיים אמה, משום שזה שטח מגרש העיר. וי"א שמהתורה מותר לצאת גם יותר מ"ב מיל, והפסוק עוסק באיסור הוצאת כלים מרשות לרשות¹⁷⁹. אמנם מדרבנן אסור לאדם לצאת

175. גמ' עירובין (מה, ב), ביצה (לו, ב), וכן הוא ברש"י ותוס' (חגיגה יז, ב), וכן דעת כל הפוסקים, לבד מהפר"ח (תצה, ג) והטורי אבן (חגיגה שם).

176. רמב"ם (שבת כז, א).

177. ולהוציא כלים חוץ לתחום, מבואר ברש"י (עירובין עט, ב ד"ה דרע"ק) וברמב"ן (עירובין מג, ב) שאסור מהתורה, מאידך, דעת הרשב"א (עירובין צז, ב) שאין איסור הוצאת כלים מהתורה, והכרעת הביאה"ל (צד, ד"ה מאן) שבתחומין למעלה מעשרה טפחים יש להקל בזה.

178. כן דעת הרמב"ם והראב"ד [הביאום הרשב"א והריטב"א יז, ב], האור זרוע (פה, כה) הסמ"ג (לאוין סו) ועוד. וכן הכרעת השו"ע והרמ"א (או"ח תד, א) לחוש לאיסור תורה ב"ב מיל. והמשנ"ב (תקפו, פז) כתב לחוש באיסור אמירה לנכרי להביא דבר מצוה מחוץ ל"ב מיל, אכן בשעת הדחק כתב (שעה"צ תקפו, קכב) שאפשר להתיר. וראה משנ"ב (שצח, מד).

179. כן דעת תוס', הרא"ש, הרשב"א, הריטב"א (יז, ב) וכן נקט הגר"א (או"ח תד, א) ועוד, שכל איסור תחומין לעולם הוא רק מדרבנן.

180. משנה (מה, א), שו"ע (או"ח שצז, א).

181. שו"ע (או"ח תא, א).

182. ונלמד מהפסוק "שבו איש תחתיו" - כתחתיו, אבל למ"ד שאיסור תחומין דרבנן, כתבו רש"י (שבת לד, א) והריטב"א (שם נא, א), וכו"כ הפמ"ג (או"ח שטט משב"ז א), שדרשה זו אינה אלא אסמכתא בעלמא.

183. ומודדים את הארבע אמות לפי אמות שלו, אבל כתב השו"ע (או"ח שצז, א) שאם היה ננס באבריו, נותנים לו ארבע אמות בינוניות של כל אדם.

184. ולדעת חכמים (מה, א) 'הוא באמצע', כלומר שיש לו ממקום עמדו ארבע אמות לכל צד, נמצא שלמעשה יש לו שמונה אמות על שמונה אמות, אך לדעת ר' יהודה יש לו רק ארבע אמות, אך הוא יכול להחליט לאיזה רוח הוא רוצה שהם יהיו. והמשנ"ב (שצז, ט) הביא מהא"ר, שלמעשה יש לנקוט שהוא באמצע, מאידך, החזו"א (או"ח פ, לדף מה, א) כתב שמדברי הגמ' משמע שלהלכה יש לו רק ארבע אמות ולא יותר.

185. ואף אם בכניסת השבת לא היה בתוך ביתו, ורק בתוך תחום ביתו, מבואר בגמ' (ס, א) שנחשב שמקום שביתתו הוא בביתו.

עירוב תחומין

אף שאסור לאדם לילך חוץ למקום שביתתו יותר מאלפיים אמה, אבל היוצא לדבר מצוה כגון ללכת לבית האבל או להקביל פני רבו וכדו'¹⁹¹, התירו לו חכמים¹⁹² לילך עוד אלפיים אמה, ע"י שיניח¹⁹³ לסוף אלפיים אמה מזון שתי סעודות¹⁹⁴, שבכך נחשב כאילו מקום שביתתו הוא שם¹⁹⁵, ויש לו אפשרות להלך ממקום שביתתו אלפיים אמה לכל רוח¹⁹⁶, ואם הניח את העירוב בתוך עיר הסמוכה לעירו¹⁹⁷, יכול לילך בכל העיר שבה הניח את עירובו¹⁹⁸.

במקום המוגדר כ'עיר', והיינו שיש בה הרבה¹⁸⁶ בתים¹⁸⁷, וכל אחד סמוך לחבירו תוך שבעים אמה ושליש, הרי כל הבתים מצטרפים יחד למקום שביתה¹⁸⁸, ונחשב שמקום שביתתו הוא בכל העיר¹⁸⁹, ומודד אלפיים אמה רק מסוף העיר. ובאופן שישנה עיר נוספת סמוכה לעיר ששבת בה במרחק של פחות מקמ"א אמות ושליש, חשובות שתיהן כעיר אחת, ומותר להלך את כל העיר ששבת בה ואת כל העיר הסמוכה לה, ומסוף העיר השניה מודד אלפיים אמה¹⁹⁰.

186. וגודלה של העיר, מבואר בגמ' (נה, ב) שלפחות צריך שיהיה בה שלש חצרות ובכל חצר שני בתים. ובחזו"א (אוי"ח קי, יט) מבואר, שגם ששה בתים ולכל בית יש חצר ג"כ כבר חשובים עיר [וראה שם לענין אם מועיל כשיש רק בית של שש קומות ובכל קומה חדר אחד תיחשב לעיר].

187. ותנאי הבית מבואר בשו"ע (אוי"ח שצח, ז) ששטחו יהיה לפחות ארבע אמות על ארבע אמות, והחזו"א (אוי"ח קי, כ ד"ה בתים) הוסיף שיהיה גדור בשלש מחיצות ומקורה, ויהיה עומד לדירים.

188. אכן, כאשר העיר מוקפת חומה, מבואר בתוס' (נז, א ד"ה רב הונא) שחומת העיר מצרפת את הבתים להחשב עיר אף אם הם רחוקים אחד מחבירו יותר משבעים אמה ושליש. ונחלקו הפוסקים (ראה ארחות רבנו ח"ג סי' דהביא חלופת מכתבים בין הגרש"ז אויערבך והקהלות יעקב) בעיר שאין בה חומה אבל יש בה היקף מחיצות של עירוב, וכגון צורת הפתח, האם גם היקף זה יכול להחשיב את כל העיר למוקפת חומה ולמדוד את האלפיים מגבולות העירוב ואילך.

189. שו"ע (אוי"ח שצו, ב).

190. שו"ע (אוי"ח שצח, ז).

191. משנה (פכ, א), שו"ע (אוי"ח תטו, א), אכן כתב השו"ע שאם עירב לדבר הרשות הרי זה עירוב.

192. ולדעת האומר שתחומין מן התורה, כתב הרמב"ן (נז, ב) שהיתר עירוב הוא הלכה למשה מסיני, או שכיון שדעתו לשבות במקום עירובו, נחשב אותו המקום לביתו.

193. ויכול לשלוח את העירוב ע"י שליח גדול בר דעת ומודה בעירוב כמבואר בשו"ע (אוי"ח תט, ח), והשליח יאמר שבזה העירוב יהיה מותר לפלוני לילך וכו'.

194. ואין צריך דוקא פת, כמבואר בשו"ע (אוי"ח שפ, ה) שמערבין בכל דבר מאכל הראוי לאכילה. ואם מערב בלפתן, כתב השו"ע (שם תט, ז) שדי בשיעור לפתן הנצרך למזון שתי סעודות.

195. עיקר תקנת העירוב מבואר בשו"ע (אוי"ח תט, ז), משגיב שם, כו) לילך בערב שבת לסוף התחום ולשהות שם כל בין השמשות שע"י כן קונה שביתה שם, ויכול לילך ממקום שביתתו עוד אלפיים אמה, אבל אם אינו רוצה לטרוח, יכול לקחת את מזון שתי הסעודות ולהניחם מבעוד יום בסוף התחום ויחזור לביתו, ואעפ"כ נחשב ששנה שביתה במקום עירובו.

196. וראה להלן בגדרי עיר שלן בה.

197. ואף אם העיר אינה מוקפת מחיצות, מבואר בשו"ע (אוי"ח תח, ב) ובחזו"א (אוי"ח קי, ז) שנחשבת כל העיר כארבע אמות [בתנאי שנחשבת עיר, במספר הבתים, והם קרובים זה לזה תוך שבעים אמה ושליש, כמבואר לעיל].

198. שו"ע (אוי"ח תח, ב).

יותר מאלפיים אמה, ולדעת הרמ"א²⁰⁵ אם היה בכניסת השבת בביתו²⁰⁶ ואף בליל שבת לן בביתו שבעירו²⁰⁷, ובשבת בבוקר הלך למקום שביבתו²⁰⁸, יכול לחזור בשבת עד לביתו²⁰⁹, משום שמחשיבים את כל העיר שלן בה כארבע אמות²¹⁰.

בשעה שמניח את העירוב צריך לברך 'אשר קדשנו במצוותיו וציונו על מצות עירוב'¹⁹⁹, ויאמר 'בזה העירוב אהיה מותר לילך למחר'²⁰⁰ ממקום זה אלפיים אמה לכל רוח²⁰¹. וכשמערב לרבים [דהיינו שמזכה להם את העירוב ע"י אחר], יאמר 'הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר'²⁰².

ריבוע העיר

הבא למדוד אלפיים אמה של תחום העיר, צריך קודם לרבע את העיר ולחשבה כאילו היא מרובעת²¹¹, ולכן אם היתה העיר עגולה, מוסיפים לה זוויות כדי לרבע את שטחה, ומודד את תחום העיר מצלעות הריבוע [ראה ציור 23].
והוא הדין אם העיר משולשת, או שיש לה זוויות רבות, מרבעים אותה ולאחר מכן

עיר שלן בה

המניח עירוב תחומין במרחק אלפיים אמה מחוץ לעירו שהן יותר מאלפיים אמה מביתו, ובכניסת השבת נמצא בביתו, לדעת השו"ע²⁰³ יכול לילך בשבת למקום הנחת העירוב ומשם עוד אלפיים אמה, אך אינו יכול לחזור לביתו שבעירו²⁰⁴, כיון שהמרחק בין מקום שביבתו לביתו הוא

ציור 23

199. שו"ע (או"ח תטו, ד), והוסיף המשנ"ב (שם, יד) שאם לא בירך אינו מעכב.

200. ואם רוצה לערב רק לחלק משבתות השנה, כתב השו"ע (או"ח תיג, א) שיוסיף שבאיזה שבת שארצה אלך ואסמוך עליו. וכתב הביאה"ל (שם ד"ה לכל), שאם לא התנה העירוב חל לכל שבתות השנה, ואינו יכול ללכת כי אם לצד עירובו.

201. שו"ע שם.

202. שו"ע שם.

203. או"ח תח, א, וכן הכריע הא"ר והבית מאיר, ראה משנ"ב שם, ז.

204. והוסיף המשנ"ב (תח, ז), שאפילו אם לא יצא מביתו, אך אם ביתו רחוק ממקום עירובו יותר מאלפיים אמה, אסור לו ללכת מביתו לכיוון אחר אפילו אמה אחת. אמנם בשעה"צ (שם, ה) נשאר בצריך עיון בזה.

205. שם. וכן דעת החיי אדם (כלל עז, ג) והחזו"א (או"ח קט, טז). וכן נראה הכרעת המשנ"ב, ואמנם בביאה"ל (שם סוף ד"ה רחוק) יש קצת משמעות שהסכים לדינא בזה עם השו"ע, אך במשנ"ב (שם, יב) לא הביא שום חולק על הרמ"א, ורק הוסיף שכן הוא דעת הב"ח, ונראה שהסכים להלכה עם דעת הרמ"א.

206. כך היא דעת המשנ"ב (שעה"צ תח, יא). והחיי אדם (שם) היקל שדי לן שביליל שבת ילון בביתו.

207. ומדברי החזו"א (שם) נראה שגם צריך שיאכל שם לפחות סעודה אחת.

208. והחזו"א (שם ד"ה וגם) הסתפק האם יכול לילך בתחילת הלילה למקום עירובו ולחזור וללון בעירו, או שכל ההיתר הוא רק בשבת בבוקר לאחר שכבר לן בעירו. ומדברי החיי אדם (כלל עז, ג) מבואר שמותר לסמוך על זה גם לחזור לביתו כבר בערב.

209. וה"ה שיכול ללכת בכל העיר שלן בה, והחזו"א (או"ח קי, ח) כתב שיש לו גם את כל ריבוע העיר.

210. והחזו"א (שם) ביאר את טעם הדבר, שכיון שקבע לינתו בתוך העיר, ממילא העיר נחשבת לעיקר דירתו, אלא שמתקנת חכמים שע"י העירוב מפסיד את תחום ביתו, אבל לא הפסידוהו את עירו אע"ג ששבת במקום עירובו.

211. משנה (נב, ב), ושם בגמ' (נה, א), ושו"ע (או"ח שצח, ב).

וכשיש לעיר ארבע צלעות אך צלעות האורך או הרחב אינן שוות באורכן, כגון שהיתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד, מרבעים אותה כאילו כולה רחבה [ראה ציור 26], ואופן הריבוע, י"א שמרבעים אותה בריבוע העולם²¹⁴ [ראה ציור 27], וי"א²¹⁵ שאם יש לעיר צלע אחת ישרה²¹⁶, מרבעים אותה לפי אותה הצלע ולא לפי ריבוע העולם.

מוודדים מחוץ לריבוע את תחום האלפיים אמה.

כשמרבעים את העיר, יש לרבעה לפי 'ריבוע העולם'²¹², דרומה כנגד דרום וצפונה כנגד צפון [ראה ציור 24]. אכן, אם יש לה ארבע צלעות שוות, אף שאינה עומדת לכיוון ריבוע העולם, שאין צפונה כנגד צפון העולם ודרומה כנגד דרום העולם, אין מרבעים אותה לכיוון ריבוע העולם²¹³ [ראה ציור 25] אלא משאירים אותה כמות שהיא.

עיר העשויה כקשת

עיר העשויה כמין קשת, אם המרחק שבין שני ראשי הקשת הוא פחות מארבעת אלפים אמה, מותחים כביכול 'יתר' [-קו דמיוני] בין שני ראשי הקשת, ורואים כאילו כל החלל שבין הקשת ליתר מלא בתים וחצרות,

ציור 24

ציור 27

ציור 26

ציור 25

²¹². מקור דין זה מבואר בגמ' (נה, א) ובפירוש רש"י והר"ח שם, שלמד מלשון הכתוב בערי הלויים "ומדותם מחוץ לעיר אלפיים באמה", משמע שהמידה היא לרוחות העולם, ולכן תיקנו חכמים למדוד כן גם במדידת התחום, וכן ביאר הלבוש (שצח, ג).

²¹³. שו"ע (אוי"ח שצח, א).

²¹⁴. כן דעת השו"ע הרב (שצח, ג) והח"י אדם (כלל עו, יד), אלא א"כ הארבע צלעות הם בריבוע או במלבן.

²¹⁵. חזו"א (אוי"ח קי, ג). אכן, כשיש לעיר שתי צלעות ישרות או יותר, והצלעות אינן מכוונות כנגד אותו הריבוע, דעת החזו"א (שם) שמרבעים בריבוע העולם.

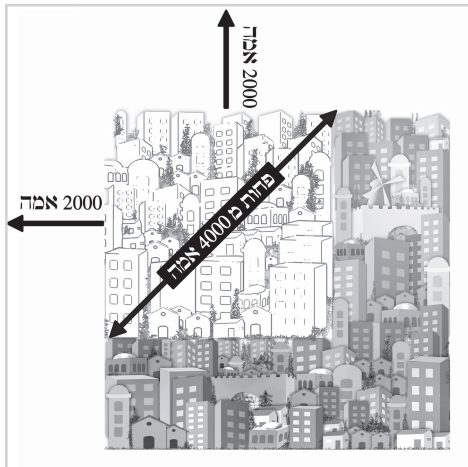
²¹⁶. וכשהצלע אינה כנגד כל העיר, כתב החזו"א (שם) שיש להסתפק האם מרבעים כנגד אותה הצלע, או כריבוע העולם.

באמצעה עד שאין מרחק של ארבעת אלפים אמה בין שני צידיה [ראה ציור 30].

ציור 30

והוא הדין לעיר העשויה כמין גא"ם, אם המרחק שבין שני ראשי הגא"ם באלכסון הוא פחות מארבעת אלפים אמה²¹⁸, רואים אותה כאילו מלאה בתים בריבוע ממזרח למערב ומצפון לדרום²¹⁹, ומודדים את תחום האלפיים אמה מחוץ לקו הריבוע [ראה ציור 31].

ציור 31

ומודדים את תחום האלפיים אמה רק מקו היתר והלאה²¹⁷ [ראה ציור 28].

ציור 28

דין זה הוא גם במקרה שהמרחק בין שני ראשי הקשת הוא יותר מארבעת אלפים אמה, אולם אם המרחק שבין הקשת ליתר הוא פחות מאלפיים אמה, רואים כאילו כל החלל מלא בתים וחצרות ומודדים תחום אלפיים אמה מן היתר והלאה [ראה ציור 29].

ציור 29

ואף במקרה שגם המרחק בין שני ראשי הקשת הוא יותר מארבעת אלפים אמה, וגם המרחק בין הקשת ליתר הוא יותר מאלפיים אמה, בכל זאת אין מודדים את התחום מהקשת, אלא מהמקום בו היא מתקצרת

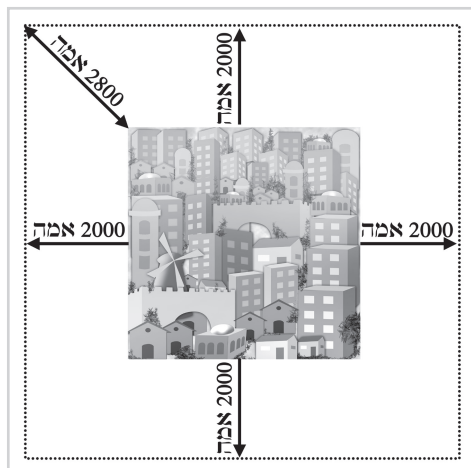
²¹⁷. שו"ע (אוי"ח שצח, ד).

²¹⁸. שו"ע שם. וכן הכריע בשעה"צ (שם, יט). אכן החזו"א (אוי"ח קי, טו) לא הכריע דין זה, משום שגם במרחק של יותר מארבעת אלפים אמה, באופן שקרנות התחומים יהיו מובלעים זה בזה, הרי הם נחשבות כעיר אחת.

²¹⁹. משנ"ב (שצח, יג) בשם הפוסקים. וראה חזו"א (אוי"ח פ ד"ה נד, ב) שכתב לחלק בין כמה אופנים בצורתה של עיר העשויה כמין גא"ם.

חמשים אמה, לא פחות – משום שאז הוא נמתח ביותר, ולא יותר – מפני שאז אינו נמתח כראוי²²⁵, ומניחו כנגד ליבו²²⁶ וימתחו בכל כוחו.

אכן, כאשר השיפוע של הקרקע הוא בזוית חדה יותר, כך שבמשך חמש אמות הוא מגיע לגובה של יותר מעשרה טפחים, אם אורך ההר כולו פחות מחמשים אמה, מודדים אותו **בהבלעה**, דהיינו שזוקף שתי קורות עץ

ציור 32

אופן מדידת תחום שבת וריבועו

לאחר שמרבעים את העיר [או כשהיא מרובעת מתחילתה], מודדים תחום אלפיים אמה לכל רוח, ושוב מרבעים את התחומין, דהיינו שבזויות העיר אין מודדים את התחום בקו אלכסוני של אלפיים אמה, אלא מוסיפים בכל אחת מהן ריבוע של אלפיים על אלפיים אמה²²⁰, כך שהתחום כולו גם הוא יהיה מרובע. ולפי זה נמצא, שבקו האלכסון מן הזויות, אורך התחום הוא אלפיים ושמונה מאות²²¹ אמה²²² [ראה ציור 32].

מדידת התחום אינה נעשית באמות אויריות, אלא מדידה בקרקע כל מקום לפי מה שהוא, כולל עליות ומורדות. אכן, כאשר ישנם שיפועים חדים, פעמים שאופן מדידתם הוא אוירי ולא לפי הקרקע, ופעמים שאין מודדים כלל, וכפי שיתבאר²²³:

כאשר הקרקע ישרה, או אפילו אם היא משופעת, אבל בזוית כזו שבמשך חמש אמות השיפוע אינו מגיע לגובה של יותר מעשרה טפחים מהקרקע²²⁴, אופן המדידה היא **במדידה יפה**, דהיינו בחבל פשתן של

²²⁰. משנה נו, ב, שו"ע או"ח שצט, י.

²²¹. שכל אמתא בריבועא, אמתא ותרי חומשי באלכסונא, ונמצא שמשיעור אלפיים נתווסף עוד שמונה מאות אמות.

²²². ודעת הראב"ד, הרשב"א והריטב"א (נח, א), שצריך למדוד שמונה מדידות, והיינו ארבע מדידות של אלפיים אמה לכל רוח, ועוד ארבע מדידות של אלפיים שמונה מאות אמות לכל קרנות העיר. אמנם ברש"י (שם נו, ב סוף ד"ה מפני) מבואר, שמודד רק ארבע מדידות של אלפיים ושמונה מאות אמות.

²²³. שישנם חמשה סוגי מדידה, א. מדידה יפה. ב. הבלעה. ג. קידור. ד. אומד הדעת. ה. דילוג.

²²⁴. שו"ע (או"ח שצט, ד) וביאה"ל (שם ד"ה ומתלקט). וביאר הרשב"א (עבודת הקודש שער ה"פ"א ה"ב), שבשיפוע כזה נחשבת הקרקע כאילו ישרה כיון שתשמישה בנחת.

²²⁵. גמ' נח, א. שו"ע או"ח שצט, א.

²²⁶. וביאר המאירי (נו, ב ד"ה ולא ימדוד), שכנגד הלב הוא נוח להחזיק את החבל ולכוין שיהיה ישר.

אמה, הקלו חכמים ולא הטריחוהו למדוד בהבלעה [ראה לעיל], אלא משער כמה יש בו לפי **אומד הדעת**²²⁹. וכשאורך ההר יותר מחמישים אמה, י"א שמוּד בקידור²³⁰, וי"א שאף בזה הקילו למדוד ע"י אומד הדעת²³¹. אכן, כאשר השיפוע זקוף מאוד, כך שהמרחק בין ראש ההר לרגליו הוא פחות מארבע אמות [ומודדים זאת ע"י שיעמוד בראש ההר ויקח מקל שאורכו ארבע אמות, ויוריד משקולת מראש ההר כלפי מטה, ראה ציור 35], הקלו חז"ל שאין צריך מדידה כלל²³² אלא **מדלגים** עליו²³³.

גבוהות משני צידי ההר, ומותח את החבל מזו לזו²²⁷ [ציור 33].

וכאשר אין אפשרות להבליע את התחום, כגון שההר מאוד ארוך [וגם אינו מתקצר לפחות מחמישים אמה אף לאחר אלפיים אמה שבצדדי העיר], **מודדים בקידור**, דהיינו שאחד עומד ברגלי ההר למטה ואחד למעלה ממנו בריחוק ארבע אמות, ונותן התחתון החבל כנגד ליבו והעליון כנגד רגליו, וכן הלאה²²⁸ [ראה ציור 34].

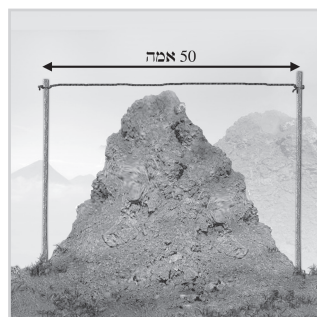
ובאופן שההר משופע ביותר, כך שבמשך ארבע אמות הוא מגיע לגובה של עשרה טפחים, ואורך ההר פחות מחמישים

ציור 35

ציור 34

ציור 33

²²⁷. שו"ע (אוי"ח שצט, ד). ואף אם רוחב פסגת ההר יותר מחמישים אמה, מבואר בשו"ע (שם, ו) שיכול לילך לצד ההר עד שמגיע למקום ששם רוחב ההר הוא פחות מחמישים אמה ומבליע התחום.

²²⁸. גמ' נח, א, שו"ע שם.

²²⁹. שו"ע שם.

²³⁰. שו"ע שם, וכדעת הרא"ש (שם).

²³¹. רש"י ורשב"א שם, וכן מצדד הגר"א, ראה ביאה"ל (שם ד"ה ואם, ומשנ"ב שם, יז).

²³². שו"ע שם.

²³³. אכן, אם יש בפסגת ההר חלק של מישור, כתב השו"ע (שם) שמוודדים רק את חלק המישור.

א	ל	חשוון	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"ב
ב	א	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"א
ג	ב	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"ב
ד	ג	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"א
ה	ד	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"ב
ו	ה	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"א
ז	ו	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"ב
ח	ז	כסלו	תשפ"ה	שבת	קמ"ע"א
ט	ח	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
י	ט	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יא	י	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יב	יא	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יג	יב	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יד	יג	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
טו	יד	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
טז	טו	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יז	טז	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יח	יז	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יט	יח	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
כ	יט	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
א	כ	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ב	כא	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ג	כב	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ד	כג	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ה	כד	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ו	כה	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ז	כו	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ח	כז	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ט	כח	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
י	כט	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יא	ל	כסלו	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יב	א	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יג	ב	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יד	ג	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
טו	ד	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
טז	ה	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יז	ו	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
יח	ז	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
יט	ח	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
כ	ט	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
א	י	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ב	יא	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ג	יב	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ד	יג	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ה	יד	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ו	טו	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ז	טז	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
ח	יז	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב
ט	יח	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"א
י	יט	טבת	תשפ"ה	שבת	קנ"ע"ב

[illegible]

ב	א	אב	תשפד	שבת	פו	ע"ב
ג	ב	אב	תשפד	שבת	פז	ע"א
ד	ג	אב	תשפד	שבת	פז	ע"ב
ה	ד	אב	תשפד	שבת	פח	ע"א
ו	ה	אב	תשפד	שבת	פח	ע"ב
ז	ו	אב	תשפד	שבת	פט	ע"א
ח	ז	אב	תשפד	שבת	פט	ע"ב
ט	ח	אב	תשפד	שבת	צ	ע"א
י	ט	אב	תשפד	שבת	צ	ע"ב
יא	י	אב	תשפד	שבת	צא	ע"א
יב	יא	אב	תשפד	שבת	צא	ע"ב
יג	יב	אב	תשפד	שבת	צב	ע"א
יד	יג	אב	תשפד	שבת	צב	ע"ב
טו	יד	אב	תשפד	שבת	צג	ע"א
טז	טו	אב	תשפד	שבת	צג	ע"ב
יז	טז	אב	תשפד	שבת	צד	ע"א
יח	יז	אב	תשפד	שבת	צד	ע"ב
יט	יח	אב	תשפד	שבת	צה	ע"א
י	יט	אב	תשפד	שבת	צה	ע"ב
יא	י	אב	תשפד	שבת	צו	ע"א
יב	יא	אב	תשפד	שבת	צו	ע"ב
יג	יב	אב	תשפד	שבת	צז	ע"א
יד	יג	אב	תשפד	שבת	צז	ע"ב
טו	יד	אב	תשפד	שבת	צח	ע"א
טז	טו	אב	תשפד	שבת	צח	ע"ב
יז	טז	אב	תשפד	שבת	צט	ע"א
יח	יז	אב	תשפד	שבת	צט	ע"ב
יט	יח	אב	תשפד	שבת	ק	ע"א
י	יט	אב	תשפד	שבת	ק	ע"ב
יא	י	אב	תשפד	שבת	קא	ע"א
יב	יא	אב	תשפד	שבת	קא	ע"ב
יג	יב	אב	תשפד	שבת	קב	ע"א
יד	יג	אב	תשפד	שבת	קב	ע"ב
טו	יד	אב	תשפד	שבת	קג	ע"א
טז	טו	אב	תשפד	שבת	קג	ע"ב
יז	טז	אב	תשפד	שבת	קד	ע"א
יח	יז	אב	תשפד	שבת	קד	ע"ב
יט	יח	אב	תשפד	שבת	קה	ע"א
י	יט	אב	תשפד	שבת	קה	ע"ב
יא	י	אב	תשפד	שבת	קו	ע"א
יב	יא	אב	תשפד	שבת	קו	ע"ב
יג	יב	אב	תשפד	שבת	קז	ע"א
יד	יג	אב	תשפד	שבת	קז	ע"ב
טו	יד	אב	תשפד	שבת	קח	ע"א
טז	טו	אב	תשפד	שבת	קח	ע"ב
יז	טז	אב	תשפד	שבת	קט	ע"א
יח	יז	אב	תשפד	שבת	קט	ע"ב
יט	יח	אב	תשפד	שבת	קי	ע"א
י	יט	אב	תשפד	שבת	קי	ע"ב
יא	י	אב	תשפד	שבת	קיא	ע"א
יב	יא	אב	תשפד	שבת	קיא	ע"ב
יג	יב	אב	תשפד	שבת	קיב	ע"א
יד	יג	אב	תשפד	שבת	קיב	ע"ב
טו	יד	אב	תשפד	שבת	קיד	ע"א
טז	טו	אב	תשפד	שבת	קיד	ע"ב
יז	טז	אב	תשפד	שבת	קטו	ע"א
יח	יז	אב	תשפד	שבת	קטו	ע"ב

העמוד היומי

ו	יא	אייר	תשפה	עירובין	סט	ע"א
ש	יב	אייר	תשפה	עירובין	סט	ע"ב
א	יג	אייר	תשפה	עירובין	ע	ע"א
ב	יד	אייר	תשפה	עירובין	ע	ע"ב
ג	טו	אייר	תשפה	עירובין	עא	ע"א
ד	טז	אייר	תשפה	עירובין	עא	ע"ב
ה	יז	אייר	תשפה	עירובין	עב	ע"א
ו	יח	אייר	תשפה	עירובין	עב	ע"ב
ז	יט	אייר	תשפה	עירובין	עג	ע"א
א	כ	אייר	תשפה	עירובין	עג	ע"ב
ב	כא	אייר	תשפה	עירובין	עד	ע"א
ג	כב	אייר	תשפה	עירובין	עד	ע"ב
ד	כג	אייר	תשפה	עירובין	עה	ע"א
ה	כד	אייר	תשפה	עירובין	עה	ע"ב
ו	כה	אייר	תשפה	עירובין	עו	ע"א
ז	כו	אייר	תשפה	עירובין	עו	ע"ב
א	כז	אייר	תשפה	עירובין	עז	ע"א
ב	כח	אייר	תשפה	עירובין	עז	ע"ב
ג	כט	אייר	תשפה	עירובין	עה	ע"א
ד	א	סיון	תשפה	עירובין	עח	ע"ב
ה	ב	סיון	תשפה	עירובין	עט	ע"א
ו	ג	סיון	תשפה	עירובין	עט	ע"ב
ז	ד	סיון	תשפה	עירובין	פ	ע"א
א	ה	סיון	תשפה	עירובין	פ	ע"ב
ב	ו	סיון	תשפה	עירובין	פא	ע"א
ג	ז	סיון	תשפה	עירובין	פא	ע"ב
ד	ח	סיון	תשפה	עירובין	פב	ע"א
ה	ט	סיון	תשפה	עירובין	פב	ע"ב
ו	י	סיון	תשפה	עירובין	פג	ע"א
ז	יא	סיון	תשפה	עירובין	פג	ע"ב
א	יב	סיון	תשפה	עירובין	פד	ע"א
ב	יג	סיון	תשפה	עירובין	פד	ע"ב
ג	יד	סיון	תשפה	עירובין	פה	ע"א
ד	טו	סיון	תשפה	עירובין	פה	ע"ב
ה	טז	סיון	תשפה	עירובין	פו	ע"א
ו	יז	סיון	תשפה	עירובין	פו	ע"ב
ז	יח	סיון	תשפה	עירובין	פו	ע"א
א	יט	סיון	תשפה	עירובין	פז	ע"ב
ב	כ	סיון	תשפה	עירובין	פח	ע"א
ג	כא	סיון	תשפה	עירובין	פח	ע"ב
ד	כב	סיון	תשפה	עירובין	פט	ע"א
ה	כג	סיון	תשפה	עירובין	פט	ע"ב
ו	כד	סיון	תשפה	עירובין	צ	ע"א
ז	כה	סיון	תשפה	עירובין	צ	ע"ב
א	כו	סיון	תשפה	עירובין	צא	ע"א
ב	כז	סיון	תשפה	עירובין	צא	ע"ב
ג	כח	סיון	תשפה	עירובין	צב	ע"א
ד	כט	סיון	תשפה	עירובין	צב	ע"ב
ה	ל	סיון	תשפה	עירובין	צג	ע"א
ו	א	תמוז	תשפה	עירובין	צג	ע"ב
ז	ב	תמוז	תשפה	עירובין	צד	ע"א
א	ג	תמוז	תשפה	עירובין	צד	ע"ב
ב	ד	תמוז	תשפה	עירובין	צה	ע"א
ג	ה	תמוז	תשפה	עירובין	צה	ע"ב
ד	ו	תמוז	תשפה	עירובין	צו	ע"א
ה	ז	תמוז	תשפה	עירובין	צו	ע"ב
ו	ח	תמוז	תשפה	עירובין	צז	ע"א
ז	ט	תמוז	תשפה	עירובין	צז	ע"ב
א	י	תמוז	תשפה	עירובין	צח	ע"א

ג	יא	אדר	תשפה	עירובין	לט	ע"ב
ד	יב	אדר	תשפה	עירובין	מ	ע"א
ה	יג	אדר	תשפה	עירובין	מ	ע"ב
ו	יד	אדר	תשפה	עירובין	מא	ע"א
ז	טו	אדר	תשפה	עירובין	מא	ע"ב
א	טז	אדר	תשפה	עירובין	מב	ע"א
ב	יז	אדר	תשפה	עירובין	מב	ע"ב
ג	יח	אדר	תשפה	עירובין	מג	ע"א
ד	יט	אדר	תשפה	עירובין	מג	ע"ב
ה	כ	אדר	תשפה	עירובין	מד	ע"א
ו	כא	אדר	תשפה	עירובין	מד	ע"ב
ז	כב	אדר	תשפה	עירובין	מה	ע"א
א	כג	אדר	תשפה	עירובין	מה	ע"ב
ב	כד	אדר	תשפה	עירובין	מו	ע"א
ג	כה	אדר	תשפה	עירובין	מו	ע"ב
ד	כו	אדר	תשפה	עירובין	מו	ע"א
ה	כז	אדר	תשפה	עירובין	מו	ע"ב
ו	כח	אדר	תשפה	עירובין	מח	ע"א
ז	כט	אדר	תשפה	עירובין	מח	ע"ב
א	א	ניסן	תשפה	עירובין	מט	ע"א
ב	ב	ניסן	תשפה	עירובין	מט	ע"ב
ג	ג	ניסן	תשפה	עירובין	נ	ע"א
ד	ד	ניסן	תשפה	עירובין	נ	ע"ב
ה	ה	ניסן	תשפה	עירובין	נא	ע"א
ו	ו	ניסן	תשפה	עירובין	נא	ע"ב
ז	ז	ניסן	תשפה	עירובין	נב	ע"א
א	ח	ניסן	תשפה	עירובין	נב	ע"ב
ב	ט	ניסן	תשפה	עירובין	נג	ע"א
ג	י	ניסן	תשפה	עירובין	נג	ע"ב
ד	יא	ניסן	תשפה	עירובין	נד	ע"א
ה	יב	ניסן	תשפה	עירובין	נד	ע"ב
ו	יג	ניסן	תשפה	עירובין	נה	ע"א
ז	יד	ניסן	תשפה	עירובין	נה	ע"ב
א	טו	ניסן	תשפה	עירובין	נו	ע"א
ב	טז	ניסן	תשפה	עירובין	נו	ע"ב
ג	יז	ניסן	תשפה	עירובין	נו	ע"א
ד	יח	ניסן	תשפה	עירובין	נו	ע"ב
ה	יט	ניסן	תשפה	עירובין	נח	ע"א
ו	כ	ניסן	תשפה	עירובין	נח	ע"ב
ז	כא	ניסן	תשפה	עירובין	נט	ע"א
א	כב	ניסן	תשפה	עירובין	נט	ע"ב
ב	כג	ניסן	תשפה	עירובין	ס	ע"א
ג	כד	ניסן	תשפה	עירובין	ס	ע"ב
ד	כה	ניסן	תשפה	עירובין	סא	ע"א
ה	כו	ניסן	תשפה	עירובין	סא	ע"ב
ו	כז	ניסן	תשפה	עירובין	סב	ע"א
ז	כח	ניסן	תשפה	עירובין	סב	ע"ב
א	כט	ניסן	תשפה	עירובין	סג	ע"א
ב	ל	ניסן	תשפה	עירובין	סג	ע"ב
ג	א	אייר	תשפה	עירובין	סד	ע"א
ד	ב	אייר	תשפה	עירובין	סד	ע"ב
ה	ג	אייר	תשפה	עירובין	סה	ע"א
ו	ד	אייר	תשפה	עירובין	סה	ע"ב
ז	ה	אייר	תשפה	עירובין	סו	ע"א
א	ו	אייר	תשפה	עירובין	סו	ע"ב
ב	ז	אייר	תשפה	עירובין	סז	ע"א
ג	ח	אייר	תשפה	עירובין	סז	ע"ב
ד	ט	אייר	תשפה	עירובין	סח	ע"א
ה	י	אייר	תשפה	עירובין	סח	ע"ב

ב	כ	טבת	תשפה	עירובין	יד	ע"ב
ג	כא	טבת	תשפה	עירובין	טו	ע"א
ד	כב	טבת	תשפה	עירובין	טו	ע"ב
ה	כג	טבת	תשפה	עירובין	טז	ע"א
ו	כד	טבת	תשפה	עירובין	טז	ע"ב
ז	כה	טבת	תשפה	עירובין	ז	ע"א
א	כו	טבת	תשפה	עירובין	ז	ע"ב
ב	כז	טבת	תשפה	עירובין	יח	ע"א
ג	כח	טבת	תשפה	עירובין	יח	ע"ב
ד	כט	טבת	תשפה	עירובין	יט	ע"א
ה	א	שבט	תשפה	עירובין	יט	ע"ב
ו	ב	שבט	תשפה	עירובין	כ	ע"א
ז	ג	שבט	תשפה	עירובין	כ	ע"ב
א	ד	שבט	תשפה	עירובין	כא	ע"א
ב	ה	שבט	תשפה	עירובין	כא	ע"ב
ג	ו	שבט	תשפה	עירובין	כב	ע"א
ד	ז	שבט	תשפה	עירובין	כב	ע"ב
ה	ח	שבט	תשפה	עירובין	כג	ע"א
ו	ט	שבט	תשפה	עירובין	כג	ע"ב
ז	י	שבט	תשפה	עירובין	כד	ע"א
א	יא	שבט	תשפה	עירובין	כד	ע"ב
ב	יב	שבט	תשפה	עירובין	כה	ע"א
ג	יג	שבט	תשפה	עירובין	כה	ע"ב
ד	יד	שבט	תשפה	עירובין	כו	ע"א
ה	טו	שבט	תשפה	עירובין	כו	ע"ב
ו	טז	שבט	תשפה	עירובין	כז	ע"א
ז	יז	שבט	תשפה	עירובין	כז	ע"ב
א	יח	שבט	תשפה	עירובין	כח	ע"א
ב	יט	שבט	תשפה	עירובין	כח	ע"ב
ג	כ	שבט	תשפה	עירובין	כט	ע"א
ד	כא	שבט	תשפה	עירובין	כט	ע"ב
ה	כב	שבט	תשפה	עירובין	ל	ע"א
ו	כג	שבט	תשפה	עירובין	ל	ע"ב
ז	כד	שבט	תשפה	עירובין	לא	ע"א
א	כה	שבט	תשפה	עירובין	לא	ע"ב
ב	כו	שבט	תשפה	עירובין	לב	ע"א
ג	כז	שבט	תשפה	עירובין	לב	ע"ב
ד	כח	שבט	תשפה	עירובין	לג	ע"א
ה	כט	שבט	תשפה	עירובין	לג	ע"ב
ו	ל	שבט	תשפה	עירובין	לד	ע"א
ז	א	אדר	תשפה	עירובין	לד	ע"ב
א	ב	אדר	תשפה	עירובין	לה	ע"א
ב	ג	אדר	תשפה	עירובין	לה	ע"ב
ג	ד	אדר	תשפה	עירובין	לו	ע"א
ד	ה	אדר	תשפה	עירובין	לו	ע"ב
ה	ו	אדר	תשפה	עירובין	לז	ע"א
ו	ז	אדר	תשפה	עירובין	לז	ע"ב
ז	ח	אדר	תשפה	עירובין	לח	ע"א
א	ט	אדר	תשפה	עירובין	לח	ע"ב
ב	י	אדר	תשפה	עירובין	לט	ע"א

אגרת מיוחדת בשבילך!

תמיד רצית ללמוד עירובין.

אם לדייך - רצית לדעת עירובין. ובדיוק כאן, במפגש שבין 'ללמוד' לבין 'לדעת', יתכן שהדברים לא התיישבו. וקצת בצדק.

מסכת עירובין, נתפסה עבורנו תמיד כאתגר מורכב, ראשית - המושגים. חישובים הנדסיים שונים, מטרים רבועים, חללים ומרחקים, וכל שאר המושגים שיתכן והטילו עלינו אימה יתכן שכבר מילדותינו.

ושנית - הפרקטיקה. המסכת נתפסה אצלנו כסוג של 'מסכת לרבנים'. כלומר, בעוד את הלכות תפילה, שבת, ברכות, פסח וסוכות - אנו מקיימים ומיישמים אצלנו בבית ובבית הכנסת, הרי שהעירוב שייך בכלל לבית הדין המקומי, לא מצאנו את עצמינו נזקקים להתמודדות עם דיני עירובין.

דוקא המאפיינים הללו של עירובין, בסתר לבך, תמיד קרצו לך יותר. ביקשת לכבוש גם את החלק הזה שבתורה, וידעת היטב, שדוקא הקושי והמרחק שלו - הופכים אותו לנחשק יותר, וחסרונו, מעיב על דמות ה'תלמיד חכם' שלך.

המצב הזה צף אצלך שבעתיים, כאשר מפעם לפעם עולה הנושא הזה, ואתה שומע שנים או שלשה אברכים מביטים בעיון בעמודים ברחוב ודנים בינם לבין עצמם אם יש כאן מספיק שיעור לתל המתלקט לשיעור חזון איש, והאם אפשר לצרף את תעלת הניקוז להיקף הכללי.

וכאמור, כל זה רק יוצר אצלך את השאיפה לכבוש את ההר הזה, אלא שאתה מוצא את עצמך מול קושי מעשי: איך מתחילים, וגם אם אתחיל -

האם אשרוד עד סוף המסכת? והרי אני לא הולך כעת לעזוב את הכולל של הלכות שבת בבוקר, והכנת השיעורים לשיבה אחר הצהריים.

כעת, אנו מבקשים לברך אותך בכניסתך לאתגר שכה רצית לכבוש, ברוך הבא לגן עדן של עירובין.

א. עירובין אמנם לא פשוטה ובאה בקלות, אבל כשתופסים את העקרונות - היא קלה יותר משחשבנו.

ב. עירובין שייכת אליך בפירוש, לא רק לרבנים. (כלים ששבתו בחצר שאינה מעורבת?, יצאת פעם לשבת שבע ברכות במתחם של צימרים? ועוד ועוד....)

ג. בעירובין יש עוד מושגים רבים, ידיעות ופרקים, שיוסיפו להבנה והידיעות שלך בכל תחומי הש"ס.

העמוד היומי, מספק לך מענה מושלם. מצד אחד הלימוד הוא עקבי, רצוף, ועם תכנית מסודרת, כך שבהשקעה של זמן לא רב מדי יום, תוך 206 ימים (עד כ"ד תמוז בע"ה) אתה בקיא במושגים העיקריים של עירובין, מכריכה לכריכה.

מגידי השיעורים של "דרשו", חוברת עיון העמוד, הלימוד והביאורים, מעניקים לך מעטפת מושלמת של ההקדמות, הבנת המושגים ולימוד איכותי של הגמרא בפנים, כולל המחשות ודוגמאות מעשיות ופרקטיות לעילא ולעילא.

כך שעירובין, זו הקשה והבלתי נתפסת - הופכת כעת לקרובה מאד, בתוך התחום לכל הדעות. אתה עומד פסע מהחלטה שתשנה את חיך, ותשליך על כל צורת התלמיד חכם שלך.

ברוך הבא לגן עדן של עירובין!

